

WHP3 Gelderland

discussienota

GS Gelderland,
juni 2003

Gelderland **leeft** met water

Inhoud

Samenvatting en bestuurlijke issues	3
1 Inleiding	7
1.1 Een nieuw waterhuishoudingsplan	7
1.2 Procedure WHP3: vier fasen naar besluitvorming	8
1.3 Communicatie	9
1.4 Opbouw van deze nota	9
2 Evaluatie “oude” WHP, ambities “nieuwe” WHP	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Gebruiksevaluatie: verbeter de uitvoering	11
2.3 Inhoudelijke evaluatie WHP2	12
2.4 Ambities voor het nieuwe waterhuishoudingsplan	13
3 Afstemming van omgevingsbeleid	15
3.1 Gelijktijdige voorbereiding van vier omgevingsplannen	15
3.2 Interactie met het nieuwe streekplan	15
3.3 Interactie met het derde Gelderse Milieubeleidsplan (GMP3)	16
3.4 Interactie met het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan (PVVP2)	17
4 Functietoekenning nieuwe stijl: regie én toezicht	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Agendapunten functietoekenning	21
4.3 Discussiepunten ‘organisatie en instrumentarium’	23
5 Vier planthema’s voor verduurzaming van het watersysteem	25
5.1 Veiligheid tegen overstromingen	25
5.2 Droge voeten en natte natuur: realistisch uitwerken van “WB21”	28
5.3 Schoon water in gebieden: streefbeelden en resultaten	31
5.4 Schoon water uit de kraan: verduurzamen van de drinkwater- productie	33
5.5 Gevolgen voor functie stedelijk water: emissiespoor en waterkwaliteitsspoor	35
5.6 Gevolgen voor functies landbouw en natuur	36
Bijlage 1: Evaluatie WHP2	37
Bijlage 2: Doel en status Waterhuishoudingsplan (WHP)	43

Samenvatting en bestuurlijke issues

Issue 1: de kernvraag bij de besluitvorming rondom het derde Waterhuishoudingsplan luidt: wat is haalbaar en betaalbaar?

1 Een nieuw waterhuishoudingsplan; de ambities

Uiterlijk in november 2004 moet een nieuw Waterhuishoudingsplan (WHP) worden vastgesteld voor de Provincie Gelderland. De startnotitie voor de beleidsherziening verscheen in januari 2003. Deze discussienota is de volgende stap in het proces voor het derde WHP. Gedeputeerde Staten van Gelderland willen met Provinciale Staten, gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijf en belangenorganisaties van gedachten wisselen over de hoofdlijnen van het derde WHP. De resultaten van deze discussie worden eind 2003 in de hoofdlijnennota WHP3 vastgelegd.

Uit de evaluatie van het voorgaande, tweede Waterhuishoudingsplan blijkt dat de provincie zowel haar regierol (bij de realisatie van beleid) als haar toezichthoudende rol (bij de monitoring en handhaving) effectiever moet invullen. Het derde Waterhuishoudingsplan moet daar houvast voor bieden. Gedeputeerde Staten zijn van mening dat de beste invalshoek is om een gericht sturende werking uit te laten gaan van de 'functietoekenning' van gebieden die als basis voor het waterbeheer dient.

De conclusies uit de evaluaties en het Statenakkoord 2003 – 2007, vormen uitgangspunt bij het opstellen van het derde Waterhuishoudingsplan:

- meer dan voorheen komt er aandacht voor afrekenbare en haalbare doelstellingen;
- de provincie moet zich sterker profileren als regisseur én als toezichthouder;
- er komt meer aandacht voor "het sluiten van de beleidscyclus" (monitoring)
- aan de totstandkoming van het WHP moet een doelgroepbrede en open discussie ten grondslag liggen;
- het plandocument wordt compact, toegankelijk en beeldrijk.

Als kwaliteitsambities voor het plan gelden daarom "richtinggevend, haalbaar, integraal, afgestemd en SMART".¹ Leidend in de discussie zijn de discussiepunten met belangrijke waterhuishoudkundige, ruimtelijke of financiële consequenties. Deze zijn in deze samenvatting in de kantlijn weergegeven als de 'bestuurlijke issues'.

Met een aantal beleidsvoornemens zijn aanzienlijke kosten gemoeid die vooral bij gemeenten en waterschappen terecht komen. De kernvraag bij de besluitvorming luidt: wat is haalbaar en betaalbaar? Daarbij zal ook aan de orde komen of en in hoeverre een lastenverzwaring voor de burgers acceptabel is, gegeven de inhoudelijke doelstellingen. Anderzijds zullen alleen concrete doelstellingen voor 2008 of 2015 worden vastgesteld waarvoor financiële dekking is te vinden. Dit staat los van de lange termijn streefbeelden, die aansluiten bij de planhorizon van het derde Waterhuishoudingsplan die ligt omstreeks 2030. Deze streefbeelden sluiten overigens aan op de vier stroomgebiedsvisies van de provincie Gelderland. Ook watervisies van de waterschappen en de langetermijnvisie van het drinkwaterbedrijf vormen bouwstenen.

Uitgangspunt: Gedeputeerde Staten streven naar een optimale afstemming en heldere verdeling van onderwerpen tussen de omgevingsplannen van de provincie.

Issue 2: de provincie zal zich bij de functietoekenning als regisseur (bij de realisatie van doelstellingen) en als toezichthouder (bij de monitoring en handhaving) sterker profileren. Resultaatverplichtingen voor de waterbeheerders (provincie, waterschap, gemeenten, drinkwaterbedrijf) horen hier bij. Deze worden vastgelegd in het derde Waterhuishoudingsplan en gekoppeld aan een meer gebiedsgerichte functietoekenning.

Issue 3: Gedeputeerde Staten willen dat de provincie enerzijds meer op hoofdlijnen sturing geeft aan de waterpartners. Anderzijds hechten zij eraan meer resultaatgericht te gaan werken; daarbij hoort zowel vrijheid bij realisatie als toezicht op te behalen resultaten.

Issue 4: het buitendijks willen opvangen van hoogwater in de grote rivieren leidt via het plaatselijk terugleggen van dijken tot een ruimteclaim binnendijks. Desondanks zijn Gedeputeerde Staten van mening dat deze oplossing te verkiezen is boven de zogenaamde 'noodoverloopgebieden' en retentiegebieden binnendijks (conform 'Cie Luteijn').

2 Optimale afstemming binnen de provincie

De ruimtelijke aspecten van het waterbeheer, zoals de bergingsgebieden voor wateroverlast, komen zowel in het derde Waterhuishoudingsplan als in het Streekplan terecht. Het Streekplan is desondanks de aangewezen planfiguur voor het planologisch verankeren van ruimteclaims en het stellen van condities aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Als voorbereiding voor het nieuwe Streekplan stellen de gemeenten regionale structuurvisies op. Daarnaast zijn Reconstructieplannen in voorbereiding voor een belangrijk deel van het landelijk gebied van Gelderland (Veluwe, Achterhoek en Gelderse Vallei). Deze visies en plannen vormen de basis voor de functietoekenning en de prioritering van maatregelen in het kader van dit derde WHP. Deze zullen stroomgebiedgericht worden ingevuld.

Wat betreft het nieuwe Gelderse Milieuplan (GMP3) wordt een praktische en herkenbare verdeling van water- en milieu-onderwerpen vastgesteld. Het grondwaterbeleid wordt wat betreft kwaliteitsaspecten, zoals het bodembeschermingsbeleid, in het GMP geregeld. Het kwantitatieve grondwaterbeleid en het totale oppervlaktewaterbeleid valt onder het Waterhuishoudingsplan.

Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP) tenslotte kent een beperkt aantal overlappende onderwerpen waarvoor gericht afstemming wordt gezocht. Belangrijk is bijvoorbeeld dat provinciale wegen een diffuse verontreinigingsbron vormen door afstromend regenwater. Gedeputeerde Staten willen ook deze bron aanpakken.

3 Functietoekenning nieuwe stijl: regie én toezicht

Een belangrijk onderdeel van het Waterhuishoudingsplan is de "functietoekenning". Daarbij gaat het om het benoemen welke functie het water in een bepaald gebied heeft, bijvoorbeeld water voor de landbouw of water voor de natuur. De provincie wil hierbij in het nieuwe Waterhuishoudingsplan een op deelstroomgebieden gerichte aanpak volgen. Deze is gericht op bescherming én ontwikkeling van de waterfuncties. De provincie streeft er daarbij naar haar beide rollen van toezichthouder en regisseur zo goed mogelijk in te vullen. Daarnaast moeten heldere afspraken met uitvoerende instanties zoals de waterschappen en de gemeenten worden gemaakt. Hierbij wordt gestreefd naar resultaatverplichtingen voor de betrokken partijen (provincie, waterschap, gemeenten en drinkwaterbedrijf).

Gedeputeerde Staten willen dat de provincie enerzijds meer op hoofdlijnen sturing geeft aan de waterpartners. Anderzijds hechten zij eraan meer resultaatgericht te gaan werken. Dat betekent aan de ene kant meer vrijheid voor de waterpartners bij de realisatie van de waterdoelen, en aan de andere kant meer toezicht op te behalen resultaten.

Hierbij streven GS ernaar om met de functietoekenning nieuwe stijl aan te geven waar de prioriteiten liggen. Hierbij is een aanpak denkbaar waarin een onderscheid wordt gemaakt in verschillende niveaus van bescherming en verschillende ambities voor ontwikkeling.

Issue 5: nut, noodzaak en haalbaarheid van een hoger veiligheidsniveau van bescherming tegen hoogwater in stedelijke gebieden (zoals het Knooppunt Arnhem-Nijmegen) moet onderzocht worden.

Issue 6: In WHP3 moeten doelstellingen worden opgenomen om het water in specifieke gebieden beter vast te houden, zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied. Rendement van maatregelen is daarbij het selectie criterium.

Issue 7: De zoekgebieden die voor regionale waterberging in de stroomgebiedsvisionen zijn aangeduid, worden in het derde Waterhuishoudingsplan afgewogen en vastgesteld. De (aanzienlijke) ruimteclaims die hieruit volgen worden uiteindelijk tegelijkertijd planologisch verankerd in het nieuwe Streekplan.

De aanduiding van bergingsgebied wordt bepalend voor de ruimtegebruiksmogelijkheden in deze gebieden. Er worden korte termijnen (2006, 2008 en 2015) opgenomen in WHP3 waarbinnen de zoekgebieden dienen te worden geconcretiseerd tot netto waterberginggebieden.

Issue 8: Om de bergingsgebieden te realiseren willen GS een systeem van nadeelcompensatie uitwerken. Hierbij wordt ook gedacht aan het concept van 'blauwe diensten'. Hiervoor moet een financieringsstructuur worden gemaakt.

Issue 9: De aanpak van verdroging was tot nu toe niet voldoende effectief, ondanks dat er grote inspanningen zijn verricht. De aanpak moet effectiever en de ambities moeten realistischer worden. Verlaging van de natuurambitie kan aan de orde zijn, maar ook het aanwijzen van (sub)deelstroomgebieden waar natuurdoelen prevaleren. Gedeputeerde Staten willen stroomgebiedsgericht prioriteiten stellen voor natuurherstel, afgestemd op de reconstructieplannen. Een gedegen doorwerking van natte-natuur-functies in de bestemmingsplannen is daarbij essentieel.

4 Veiligheid tegen overstromingen

Het Rijk is waterbeheerder voor het hoofdsysteem, te weten de Nederrijn, de Bovenrijn, de Lek, de IJssel, de Waal, de Maas, het Maas-Waalkanaal, het Pannerdensch kanaal, het Amsterdam-Rijnkanaal, het Twentekanaal en de Randmeren. Toch komen deze wateren in het waterhuishoudingsplan op een aantal momenten aan de orde. Dit ten eerste vanwege de afstemming met het regionale waterbeheer. Ten tweede voeren de waterschappen plaatselijk in de uiterwaarden het waterbeheer uit. De provincie wil hier richting aan geven. Hoogwaterbescherming is op grond van de Wet op de Waterhuishouding geen verplicht element van het Waterhuishoudingsplan. Toch kiezen wij ervoor om hoogwaterbescherming onderdeel van het derde Waterhuishoudingsplan te maken vanwege het integrale karakter en de belangrijke regionale ruimtelijke implicaties van de hoogwaterproblematiek.

Provinciale Staten hebben het standpunt ingenomen om de afvoer van hoogwater van de Rijntakken *buitendijks* te realiseren. Om dit te realiseren kan verruiming van dat buitendijkse gebied door dijkverlegging aan de orde zijn. Dit behelst derhalve een ruimteclaim. Aan de andere kant zal het inrichten van zogenaamde 'noodoverloopgebieden' of van retentiegebieden *binnendijks* dan niet nodig zijn. Dit voorkomt verwarring tussen beschermd en onbeschermd gebied, hetgeen op de lange termijn beter beheerbaar en in stand te houden is. Bovendien sluit de buitendijkse oplossing beter aan bij het natuurlijk functioneren van rivieren.

In de huidige situatie bieden alle primaire waterkeringen langs de grote rivieren en de randmeren in Gelderland hetzelfde beschermingsniveau tegen hoogwater. Dit is uitgedrukt als een kans van 1 op 1.250 per jaar. Gedeputeerde Staten willen ook discussiëren of een hoger veiligheidsniveau noodzakelijk is voor stedelijke gebieden, zoals het KAN-gebied. De mogelijkheden en de voor- en nadelen moeten in het voorbereidingsproces in kaart worden gebracht.

5 Droge voeten en natte natuur

Gedeputeerde Staten zijn van mening dat het beter vasthouden van water gestimuleerd moet worden, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied. In het stedelijk gebied gaat het om het afkoppelen van regenwater van het rioleringsnet. Dit levert een extra inspanning bovenop het al ingezette beleid voor de verbetering van de waterkwaliteit. In het landelijk gebied moet in het kader van WHP3 afgesproken worden welke waterlopen aangepast worden teneinde het water beter vast te houden.

In WHP3 worden daarnaast zoekgebieden voor de regionale waterberging vastgelegd. Daarbij wordt aangegeven op welke wijze de planologische bescherming gestalte moet krijgen. Deze wordt in het nieuwe Streekplan geregeld, tegelijk met de vaststelling van dit Waterhuishoudingsplan. Daarnaast komen er realistische doelstellingen en verplichtingen over te realiseren bergingslocaties voor 2006, 2008 en 2015.

De provincie wil graag dat landbouwers meewerken aan de realisatie van nieuwe vormen van waterbeheersing. Er moeten instrumenten en een financieringsstructuur komen voor het opzetten van nadeelcompensatie voor schade. Dit kan in de vorm van zogenaamde "blauwe diensten".

Issue 10: Het beleid over de oppervlaktewaterkwaliteit zal veranderen onder invloed van de Europese Kaderrichtlijn Water. Het bepalen van haalbare ambities voor waterlichamen is onderwerp van afweging in het derde waterhuishoudingsplan.

Issue 11: De provincie zal aan de hand van de functietoekenning “waardevolle wateren” een aanvullende inspanning van de gemeenten vragen op het gebied van de verbetering van het rioleringsstelsel. Afkoppelen van verhard oppervlak vormt een duurzame oplossing voor het verbeteren van het rioleringsstelsel met het oog op het voorkomen van riooloverstorten enerzijds en van wateroverlast anderzijds. Hiermee zijn aanzienlijke kosten gemoeid.

Issue 12: In WHP3 willen wij helderheid over de bereidheid tot samenwerking van gemeenten, waterschappen, waterbedrijf en provincie om te komen tot een Waterketenbedrijf. De drinkwatervoorziening blijft in overheidshanden.

Issue 13: Grondwater blijft de belangrijkste bron van drinkwater in Gelderland. Toch willen Gedeputeerde Staten ruimte geven aan projecten en plannen waarbij oppervlaktewater indirect gebruikt zal worden voor de productie van drinkwater waardoor de netto onttrekking uit grondwater afneemt, of voor het compenseren van verdrogende effecten van grondwaterwinning.

Issue 14: binnen de randvoorwaarden van duurzame grondwaterwinning willen Gedeputeerde Staten de mogelijkheden onderzoeken om ook drinkwater te produceren voor buiten de provincie gelegen gebieden.

In WHP3 wordt beleid opgenomen om enkele deelstroomgebieden waterhuishoudkundig volledig te herstellen ten behoeve van de natuurdoelen. Dit betekent dat het grondgebruik zich aanpast aan de nattere omstandigheden in het aangewezen deelstroomgebied. Op andere plaatsen kan sprake zijn van een verlaging van de ambities voor watergebonden natuurdoelen.

De aanpak van verdroging van natte natuur zal plaatsvinden volgens de prioriteiten die zijn opgenomen in de Reconstructieplannen. Het gaat om de sterk verdroogde deelstroomgebieden Graafschap, Winterswijk, Zuid- en Oost-Veluwe-flank en Veldbeek. Ook in het Rivierengebied komt echter verdroging voor. Een onderdeel van de aanpak is dat de monitoring verbeterd wordt; hiervoor moet ook geïnvesteerd worden in het meetnet. Daarnaast dient gezorgd te worden voor een goede doorwerking van natte-natuur-functies in bestemmingsplannen.

6 Schoon water in gebieden: streefbeelden en resultaten

In het derde Waterhuishoudingsplan willen GS op de Europese Kaderrichtlijn Water voorsorteren. De huidige systematiek voor milieubelastende stoffen (de zogenaamde “MTR-lijst”) wordt aangevuld met 33 ‘prioritaire stoffen’. De invalshoek van de Kaderrichtlijn betreft de ecologische en chemische waterkwaliteit. Het generieke MTR-beleid wordt al met al aangevuld met prioriteitstellingen voor een aantal (nog aan te wijzen) waardevolle oppervlaktewateren. In het nieuwe plan moeten streefbeelden voor 2015 worden opgenomen. Daarbij horen doelstellingen en resultaatsverplichtingen voor 2008 en 2015 conform de systematiek van de Kaderrichtlijn.

De “basisinspanning” voor de aanpak van rioolstelsels zal voor de waardevolle wateren worden aangevuld met aanvullende doelstellingen. Deze behelzen de verbetering van de waterkwaliteit en het voorkomen van wateroverlast.

De positie, de rol en de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden binnen het integraal waterbeheer (grond- en oppervlaktewater) en binnen de waterketen (riolering, zuivering, drinkwatervoorziening) vraagt om een meer ‘waterketen gerichte benadering’ van het waterbeheer.

7 Schoon water uit de kraan: duurzame drinkwaterproductie

Grondwater blijft de belangrijkste bron voor drinkwater in Gelderland. Toch willen Gedeputeerde Staten ruimte geven aan projecten en plannen waarbij oppervlaktewater indirect gebruikt zal worden voor de productie van drinkwater of voor het compenseren van verdrogende effecten van grondwaterwinning.

Ook zal daarbij aan de orde komen wat de (ruimtelijke) consequenties zijn van planologische bescherming van dergelijke oppervlaktewaterwinningen.

Daarnaast willen GS de grondwateronttrekkingen verder verduurzamen. Met het oog op herstel en behoud van natte natuur enerzijds en het voorkomen van (grond)wateroverlast anderzijds is het nodig dat er gebiedsspecifiek beleid komt voor vermindering en verduurzaming van onttrekkingen.

Tot op heden is het gebruikelijk dat waterwinningen alleen aangewend worden binnen de provinciegrenzen. Gedeputeerde Staten achten het wenselijk om te onderzoeken of het binnen de randvoorwaarden van duurzame grondwaterwinning (geen uitputting) mogelijk is om drinkwater te produceren voor buiten de provincie gelegen gebieden. De inhoudelijke en financiële voor- en nadelen van deze optie moeten worden onderzocht.

Citaat uit de evaluatie: “Het nieuwe, derde waterhuishoudingsplan moet aangrijpingspunten bieden om de provincie beter dan voorheen regie en toezicht op het waterbeleid in de provincie Gelderland uit te laten voeren.”

1.1 Een nieuw waterhuishoudingsplan

Volgens de Wet op de Waterhuishouding moeten de provincies periodiek hun Waterhuishoudingsplannen voor het grond- en oppervlaktewater in hun gebied opstellen. Het 2e Gelderse WHP is vastgesteld in oktober 1996. Op 18 oktober 2000 is de looptijd van dit plan verlengd met vier jaar. Uiterlijk in november 2004 moet daarom een nieuw Waterhuishoudingsplan (WHP) worden vastgesteld voor de Provincie Gelderland. In de startnotitie die verscheen in januari 2003 hebben Gedeputeerde Staten de aanleiding, de doelen, de ambities en de procedure van WHP3 weergegeven. Deze discussienota is de volgende stap in de procedure voor dit derde WHP.

Gedeputeerde Staten van Gelderland willen met Provinciale Staten, gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijf en belangenorganisaties van gedachten wisselen over de hoofdlijnen van het derde WHP. De resultaten van deze discussiefase verwerken wij eind 2003 in de hoofdlijnennota WHP3.

Uit de inhoudelijke en procesmatige evaluatie van het voorgaande, tweede Waterhuishoudingsplan is af te leiden dat de provincie zowel haar regierol (bij de realisatie van beleid) als haar toezichhoudende rol (bij de monitoring en handhaving) effectiever moet invullen. Het derde Waterhuishoudingsplan moet daar aangrijpingspunten voor bieden. Gedeputeerde Staten zijn van mening dat de beste invalshoek hiervoor is om een gericht sturende werking uit te laten gaan van de ‘functietoekenning’ van gebieden die als basis voor het waterbeheer dient. De stroomgebiedsbenadering vormt hiervoor het inhoudelijke uitgangspunt. Na een korte bespreking van de evaluaties en conclusies daaruit komt daarom het onderwerp ‘functietoekenning’ als eerste aan bod.

In deze discussienota worden de belangrijkste inhoudelijke en procesmatige thema’s besproken. Het accent ligt daarbij op onderwerpen waarbij een herziening van het beleid aan de orde is. Wat betreft de inhoud van het provinciale waterbeleid gaat het om ‘Veiligheid tegen overstromingen’, ‘Droge voeten en natte natuur’, ‘Schoon water in gebieden’ en tenslotte ‘Schoon water uit de kraan’.

Een ander belangrijk onderwerp van discussie is de haalbaarheid van het beleid. De financiële dekking en de wijze waarop deze tot stand komt zal sterker dan voorheen bepalend zijn voor het ambitieniveau van de doelstellingen.

Tenslotte bereidt de provincie op dit moment ook andere omgevingsplannen voor: het Streekplan, het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan, het Milieuplan en de Reconstructieplannen. In deze discussienota is ook aandacht voor de interactie en de afstemming met deze plannen.

Het derde waterhuishoudingsplan vormt een uitwerking van de visies en wateropgaven zoals die in de vier provinciale stroomgebiedsvisies, de ontwerp-reconstructieplannen en het Statenakkoord zijn geformuleerd. Daarnaast vormen bij de verdere voorbereiding ook de Watervisies van de verschillende waterschappen en het ‘langetermijnplan drinkwaterwinning’ van het drinkwaterbedrijf Vitens een bouwsteen voor dit plan.

Het is de ambitie van Gedeputeerde Staten om in WHP3 de ingezette ontwikkelingen te verzilveren en met haalbaar en resultaatgericht beleid, voor te sorteren op de Europese Kaderrichtlijn Water. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in streefbeeld voor de lange termijn (± 2030), en concrete doelstellingen voor de korte- en middellange termijn (2008 resp. 2015).

Citaat uit de evaluatie: “hoe groter de betrokkenheid van gemeenten, des te beter beklift het beleid. Bij een aantal gemeenten leven de ideeën van bijvoorbeeld WB21 nog lang niet voldoende. Daar zie je economische belangen zoals gronduitgifte voor bedrijventerreinen prevaleren, die soms haaks staan op het waterbelang. Dat laatste wordt als iets lastigs gezien [en niet als kans]. Het WHP heeft nog een duidelijke functie in het leerproces. “

1.2 Procedure WHP3: vier fasen naar besluitvorming

Op basis van de uitkomst van de consultaties en debatten rondom deze discussienota stellen Gedeputeerde Staten de hoofdlijnennota voor het derde Waterhuishoudingsplan op.

De gehele voorbereidingsprocedure bestaat uit 4 fasen:

Startfase:

In januari 2003 hebben Gedeputeerde Staten de ‘Startnotitie WHP3’ in vastgesteld. In februari 2003 is deze notitie in de statencommissies voor verkeer en water en ruimtelijke ordening besproken.

Vorbereidingsfase:

Heden op 24 juni 2003 stellen wij de ‘**Discussienota WHP3 Gelderland**’ in vast. Zo spoedig mogelijk daarna volgen regionale externe startbijeenkomsten voor WHP3 en bespreking in de statencommissies voor verkeer en water en ruimtelijke ordening. Daarnaast vindt discussie plaats met ambtelijke diensten van de betrokken overheden en belangenorganisaties.

Ontwerpfase:

In december 2003 streven wij naar vaststelling in Gedeputeerde Staten van de ‘Hoofdlijnennota WHP3’. Ook de Hoofdlijnennota wordt besproken in de statencommissies voor verkeer en water en ruimtelijke ordening. Deze bespreking vindt gelijktijdig plaats met de regionale structuurvisies van het nieuwe Streekplan. Daarnaast wordt een publiek debat georganiseerd over de hoofdlijnen van WHP3 en het nieuwe Streekplan en vindt bestuurlijk overleg plaats met betrokken overheden en belangenorganisaties en mogelijk behandeling in PS.

In mei 2004 stellen Gedeputeerde Staten het Ontwerp WHP3 vast na advies van de statencommissies verkeer en water en ruimtelijke ordening.

Besluitvormingsfase:

De besluitvormingsfase loopt van juni 2004 tot en met november 2004, gelijktijdig met die van het nieuwe Streekplan. In deze fase vindt naast voorlichting, ook de formele inspraakprocedure plaats. In november 2004 wordt het 3e Gelderse WHP vastgesteld door Provinciale Staten, gelijktijdig met de vaststelling van het nieuwe Streekplan.

Citaat uit de evaluatie: “We hebben soms moeite om de vertaalslag voor de burger te maken van provinciale plannen. Wat voor een deskundige voor de hand ligt, is voor een buitenstaander misschien wel een cruciaal onderscheid. Een regionaal overlastgebied dat ééns in de tien jaar, een paar dagen onder een halve meter water staat is een heel ander verhaal dan een noodpolder waarin maandenlang een paar meter water kan staan.”

1.3 Communicatie

In de communicatiestrategie voor het nieuwe WHP is het belangrijkste uitgangspunt: ‘het laten zien van de **samenhang** van het WHP met de andere omgevingsplannen.’

Het stramien van de communicatie is het ‘**vieren van mijlpalen**’. Op het moment dat er in het proces van één van de plannen een mijlpaal wordt bereikt, bijvoorbeeld het opleveren van discussienota, wordt er nadrukkelijk over gecommuniceerd. Ook wordt in dat geval de samenhang met de andere plannen benadrukt. De communicatie volgt dus uitdrukkelijk het proces zoals dat is gekozen. Een ander uitgangspunt van de communicatiestrategie is het **interactieve karakter** van het tot stand komen van de diverse plannen. Het is dus van belang om de doelgroepen in een vroeg stadium te betrekken. Het zal dus niet uitsluitend om éénrichtingsverkeer gaan (provincie informeert), maar juist om tweerichtingsverkeer (provincie gaat de dialoog aan met de doelgroepen).

In aansluiting op de landelijke campagne over ‘Nederland leeft met water’ zullen wij in WHP3 invulling geven aan (hoog)waterbewustzijn. In WHP3 geven wij een visie op het (hoog)waterbewustzijn in Gelderland en hoe daar invulling aan te geven.

1.4 Opbouw van deze nota

Een belangrijke bouwsteen voor het nieuwe waterhuishoudingsplan is de inhoudelijke en procesmatige evaluatie van het voorgaande, tweede WHP. In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste resultaten van deze evaluatie weergegeven. In hoofdstuk 3 wordt aandacht besteed aan de andere Gelderse omgevingsplannen die thans in voorbereiding zijn. Dit met het oog op de gewenste afstemming tussen deze plannen.

Centraal in het derde Waterhuishoudingsplan staat de wisselwerking tussen een nieuwe stijl van functietoekenning en de realisatie, vooral in samenspraak met de “waterpartners”. Dit wordt in hoofdstuk 4 behandeld

In deze discussienota speelt de bescherming en ontwikkeling van waterfuncties een belangrijke rol. Wat betreft de inhoud van het Gelderse waterbeleid stellen wij in hoofdstuk 5 een viertal inhoudelijke planthema’s centraal, te weten:

- Veiligheid tegen overstromingen;
- Droge voeten en natte natuur;
- Schoon water in gebieden;
- Schoon water uit de kraan.

Elk hoofdstuk bevat ook een (genummerde) opsomming van de discussiepunten die wij in de voorbereiding van het derde Waterhuishoudingsplan willen bespreken.

Leidend in de discussie zijn de discussiepunten met belangrijke waterhuishoudkundige, ruimtelijke of financiële consequenties. Deze zijn in de samenvatting voorin dit rapport opgenomen als de “bestuurlijke issues”.

In deze discussienota maken we onderscheid in drie soorten discussiepunten:
A-: Agendapunten: Aspecten die nadrukkelijk om een beleidsherziening vragen in WHP3 omdat ze in ontwikkeling zijn maar nog niet in beleid zijn afgewogen.

U-: Uitgangspunten: Aspecten die we als uitgangspunt willen hanteren voor ons nieuwe waterbeleid, en die wij niet ter discussie willen stellen in het WHP3.

M-: Markeerpunten: Aspecten die in een ander proces om een keuze vragen; WHP3 achten wij daarvoor niet het geijkte plan. Wij markeren deze zaken in de discussienota.

2

Evaluatie 'oude' WHP, ambities 'nieuwe' WHP

Citaat uit de evaluatie " [Het is belangrijk] om te leren van die projecten en zo het volgende project beter aan te kunnen pakken. De beleidscyclus moet gesloten worden. Dat is met moderne middelen ook wel beter mogelijk dan vroeger, je kunt nu informatie over doelen, (financiële) middelen, monitoring en personen snel beschikbaar hebben en koppelen. Een ander punt is de overdracht van het stokje aan de lijnorganisatie. Ook hier is draagvlak nodig."

Citaat uit de evaluatie: "Ik zie vanuit mijn positie bij de gemeente de provincie graag als partner waar ik op voer van gelijkheid mee kan spreken. Dat betekent niet dat ze niet duidelijk mogen stellen wat ze willen."

2.1 Inleiding

De provincie heeft het vigerende, tweede Waterhuishoudingsplan geëvalueerd. Het betrof in eerste instantie de inhoudelijke resultaten. Het tweede deel van de evaluatie was op de doelgroepen van het WHP gericht. Naast een aantal beleidsinhoudelijke successen, zoals de invoering van de beregeningsplanner en de voortgang van het beekherstel op de Veluwe, moet ook worden vastgesteld dat een aanzienlijk deel van de uitvoering niet tot de gewenste resultaten heeft geleid. Uit de gebruiksevaluatie valt af te leiden dat de belangrijkste redenen daarvoor waren:

- de ambities waren te hoog voor de beschikbare financiële middelen;
- de wijze waarop de provincie de waterpartners en de gemeenten aanstuurde; wat de gemeenten betreft was er bijvoorbeeld soms onduidelijkheid of de provincie nu als handhaver of als regisseur optrad en schortte het aan afstemming met andere beleidsonderwerpen. Wat de sector betrof was er te veel sprake van het opleggen van prestatiegerichte doelen en te weinig aandacht voor het realiseren van de gewenste effecten;
- onvoldoende monitoring;
- de afhankelijkheid van derden bij het realiseren van doelen zoals verdrogingsbestrijding.

Daarnaast bleek uit de gebruiksevaluatie dat het tweede WHP nogal ontoegankelijk wordt gevonden.

Gedeputeerde Staten neemt deze punten ter harte. De volgende conclusies uit de evaluaties vormen daarom uitgangspunt bij het opstellen van het derde Waterhuishoudingsplan:

- meer dan voorheen komt er aandacht voor afrekenbare en haalbare doelstellingen;
- de provincie moet zich sterker profileren als regisseur én als toezichthouder;
- er komt meer aandacht voor "het sluiten van de beleidscyclus" (monitoring)
- aan de totstandkoming van het WHP moet een doelgroepbrede en open discussie ten grondslag liggen;
- het plandocument wordt compact, toegankelijk en beeldrijk.

Als kwaliteitsambities voor het plan gelden daarom "richtinggevend, haalbaar, integraal en afgestemd, SMART²."

2.2 Gebruiksevaluatie: verbeter de uitvoering

In een apart document 'Gebruikers aan het woord' heeft de provincie gerapporteerd wat de bevindingen zijn van de gebruikers van het tweede waterhuishoudingsplan. Voor deze evaluatie zijn twaalf personen met een vragenlijst benaderd en zes personen uitgebreid geïnterviewd. Het gaat om ambtelijke vertegenwoordigers van waterschappen, drinkwaterbedrijf, rijk en belangenorganisaties. Samenvattend is het volgende beeld uit de gebruiksevaluatie ontstaan:

Niet teveel nieuw beleid, concentreer je op betere uitvoering.

Met WB21 hebben we genoeg nieuw beleid. In het WHP moet de stroomgebiedsvisie nader worden afgewogen en uitgewerkt.

Citaat uit de evaluatie: “de provincie moet niet controleren maar participeren. Ze moeten naar de werkvloer komen en meehelpen hun doelstellingen te vertalen in concrete situaties. Een persoonlijke benadering werkt daarbij goed. Ik heb goede ervaringen met de regionale contactpersonen die de provincie nu al heeft.”

Ambities afgestemd op beschikbaar geld

De doelen in het tweede waterhuishoudingsplan waren te hoog in relatie tot de middelen. Er klinkt duidelijk de roep om haalbare realistische ambities neer te zetten voor de planperiode.

Proces WHP3 is zeer belangrijk

Degenen die ambtelijk betrokken waren bij het opstellen van het tweede waterhuishoudingsplan, hadden over het algemeen waardering voor het proces. Bij deze groep leeft het beeld dat voor het proces goed de tijd is genomen en dat er een uitgebalanceerd stuk is ontstaan. Rijksdirecties zijn tevreden over de doorwerking van het beleid. Op onderdelen waren er wel kanttekeningen, zoals wat betreft de grondwateronttrekkingenplafonds.

De ‘insprekers’ (gemeenten en belangenorganisaties) hadden meer moeite met het proces. Zo werd er gepleit voor meer tijd om op concepten te reageren, omdat het nauwelijks mogelijk was om de stukken goed door de eigen organisatie te laten beoordelen.

Gemeenten doen zaken met het waterschap.

Gemeenten vinden de waterschappen goede vertalers van provinciaal beleid, ze vinden dat de provincie best ‘op afstand’ mag zitten, maar aan de andere kant wordt provinciale participatie op de werkvloer zeer gewaardeerd.

Uit de enquête komt naar voren dat de geïnterviewden ‘gewoon’ een waterhuishoudingsplan verwachten.

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) met zijn stroomgebiedsbeheersplannen is nog te vaag. Wellicht kan het stroomgebiedsbeheersplan de functie van het waterhuishoudingsplan in de toekomst overnemen. Daar is het nu echter nog te vroeg voor. WHP3 kan juist een brug slaan tussen WB21 en de KRW.

2.3 Inhoudelijke evaluatie WHP2

Wat hebben we bereikt?

- Er zijn regionale ontwerp-stroomgebiedsvisies en ontwerp-reconstructieplannen opgesteld.
- Er zijn middelen vrijgemaakt in de grondwaterheffing voor de verdrogingsbestrijding en er is een vernattingssschaderegeling vastgesteld.
- Er zijn veel verdrogingsbestrijdingsprojecten uitgevoerd en veel verdroogde natuur is enigszins hersteld.
- Een visie op de realisering van de EVZ is in het project “Groene Connecties” ontwikkeld.
- Er is een start gemaakt met de overdracht van gemeentelijk water aan de waterschappen.
- De watertoets is in bedrijf gesteld.
- De reductiedoelstelling van de grondwaterwinning met 25 % ten opzichte van 1994 is in de industriector bereikt. Daarnaast is is een aanzienlijke reductie door de waterleidingbedrijven gerealiseerd.
- 80 % van de landbouwers gebruikt de beregeningsplanner. GLTO was lovend over het implementatietraject van dit instrument.
- Er is een basis gelegd voor de HEN en SED Wateren in het rapport “beslisdocument waardevolle waternatuur”.
- De bacteriologische kwaliteit van het zwemwater is sterk verbeterd.

Wat hebben we niet bereikt?

- Het optimaliseren van de regionale waterhuishouding is niet op grote schaal gerealiseerd.
- Het vaststellen van nieuwe Peilbesluiten in heel Gelderland is niet gelukt.
- De taakstelling voor verdrogingsbestrijding betrof het reduceren van het verdroogde areaal met 15%. Dit is niet gehaald. Er worden bovendien de laatste jaren weinig projecten opgestart voor de verdrogingsbestrijding.
- De drinkwatersector heeft de taakstelling van 25 % reductie van de winningen op de Veluwe nog niet gehaald.
- Bij gemeenten is in bestemmingsplanwijzigingen nog steeds onvoldoende aandacht voor waterbeheer en watergebonden natuur.

Een samenvatting van beide evaluaties is als bijlage bij deze discussienota opgenomen.

Citaat uit de evaluatie:

“De provincie is een veelkoppig monster. Om daar wat aan te doen moeten de teksten over waterbeheer in het streekplan eigenlijk precies gelijk zijn aan de relevante passages in het WHP. Ik krijg uit voorgaande processen de indruk dat ze daar wel inzien dat er iets in het streekplan moet over de ruimtelijke consequenties van watermaatregelen, maar niet hoe het streekplan behulpzaam kan zijn. Andersom hebben wij nog informatie nodig over de marges voor het bereiken van waterdoelen met ruimtelijke middelen. Er is dus nog wel een dialoog nodig.”

2.4 Ambities voor het nieuwe waterhuishoudingsplan

2.4.1 Het Waterhuishoudingsplan en de andere omgevingsplannen

Het provinciaal bestuur van Gelderland stelt zijn beleid voor de aspecten ruimtelijke ordening, milieu, water en verkeer en vervoer vast in de Gelderse omgevingsplannen:

- Streekplan;
- Gelders Milieuplan (GMP);
- Waterhuishoudingsplan (WHP);
- Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan (PVVP);
- Reconstructieplannen.

In de jaren 2003 en 2004 worden al deze plannen volgens de wettelijke vereisten herzien. Deze herziening maakt het mogelijk om beter te kunnen inspelen op recente maatschappelijke ontwikkeling en nieuwe beleidsinzichten te implementeren.

In de voorbereiding van deze verschillende plannen wordt het uiterste gedaan om de noodzakelijke inhoudelijke verbanden tussen de verschillende plannen te leggen. Om aan die afstemming richting te geven is door de ambtelijke projectleiders van de vier omgevingsplannen een gezamenlijk document opgesteld met als titel “Vanuit het midden”. In dat document wordt onder andere ingegaan op:

- een analyse van de gemeenschappelijke uitgangssituatie.
- de Gelderse kernvraagstukken en thema's voor de nabije toekomst.
- de rol van de provincie.

Gedeputeerde Staten hanteert dit document bij de voorbereiding van het derde Waterhuishoudingsplan.

In het Statenakkoord Gelderland 2003-2007 is onder meer de Gelderse aanpak weergegeven voor het nieuwe waterbeleid. Het gaat daarbij om water als onderdeel van integraal omgevingsbeleid, toepassing van de watertoets, de waterketenbenadering en de hoogwaterbescherming.

Citaat uit de evaluatie: “Het blijft een provinciale taak om het waterbeleid vast te stellen. Ze blijven toezichthouder. Binnen die kaders willen wij als zelfstandig waterschap kunnen opereren. Maar bijvoorbeeld op het gebied van waterberging houdt de provincie de RO-sleutel in handen. Daarin moeten we gezamenlijk optrekken.”

Citaat uit de evaluatie: “de ambities moeten niet losstaan van wat in de planperiode te realiseren is. Je moet ze afstemmen op het geld dat je beschikbaar hebt. Als je blijft stapelen haken de partners af.”

2.4.2 Kwaliteitsambities

- **Een richtinggevend plan**

De hoofddoelstelling van het waterhuishoudkundige beleid luidt als volgt: ‘Het ontwikkelen en instandhouden van gezonde en veilige waterhuishoudkundige systemen in Gelderland die een duurzaam gebruik ten behoeve van mens en natuur garanderen.’ Het waterhuishoudingsplan zal richting geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en aan de inrichting en beheer van de waterhuishouding in Gelderland met het oog op deze hoofddoelstelling.

- **Een haalbaar plan**

De beleidsvoorstellen uit de Stroomgebiedsvisies en de Reconstructieplannen zijn richtinggevend voor het beleid in WHP3. Deze bouwstenen willen wij met haalbare beleidsdoelstellingen verankeren in WHP3. Verder willen we met WHP3 goed voorsorteren op de implementatie van de Europese kaderrichtlijn Water. Met andere woorden: ‘WHP3 zal uitvoerbaar en Europa-proof zijn’.

- **Een integraal en afgestemd plan**

Qua inhoud, procedure en planning zal de herziening van het WHP volledig worden afgestemd en gekoppeld aan de herziening van het streekplan. Inhoudelijk vindt tevens intensieve afstemming plaats met de overige Gelderse omgevingsplannen (milieuplan, verkeer en vervoersplan) en omgevingsplannen van aangrenzende provincies. In het WHP3 zal zowel beleid voor de waterhuishouding als het beleid voor hoogwaterbescherming worden beschreven.

- **Een specifiek plan**

WHP3 wordt SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden) met afspraken over te leveren prestaties. WHP3 zal een pakkend lange termijn perspectief geven. WHP3 zal helder zijn voor waterschappen, gemeenten en burgers. WHP3 zal het beleid brengen met een aansprekende vorm en emotie. WHP3 biedt creatief en evenwichtig waterbeleid.

2.4.3 Financiële haalbaarheid: eerst dekking, dan concrete doelstellingen vaststellen

Met een aantal beleidsvoornemens die hierna beschreven worden zijn aanzienlijke kosten gemoeid die mede bij gemeenten en waterschappen terecht komen. De kernvraag bij de besluitvorming zal zijn wat haalbaar is gegeven de financiële kaders. Daarbij zal ook aan de orde komen of en in hoeverre een lastenverzwaring voor de burgers acceptabel is, gegeven de inhoudelijke doelstellingen. Anderzijds zullen alleen concrete doelstellingen voor 2008 of 2015 worden vastgesteld waarvoor financiële dekking is te vinden. Dit staat los van de lange termijn streefbeelden, die aansluiten bij de planhorizon van het derde Waterhuishoudingsplan die ligt omstreeks 2030. Deze streefbeelden sluiten overigens aan op de vier stroomgebiedsvisies van de provincie Gelderland.

agendapunten financiering

U-1: Wij zullen in WHP3 aangeven in welke mate de beleidsherziening, financiële consequenties met zich mee brengt. Op voorhand kunnen wij daarbij een stijging van de kosten (boven op de huidige meerjarenbegrotingen), niet uitsluiten.

U-2: Wij zullen de consequenties voor de lastenstijging specifiek weergeven in WHP3. De beleidsdoelen zullen worden afgewogen, mede op basis van de lastenstijging.

U-3: In WHP3 zullen wij een passende financiering opnemen voor de kosten van het nieuwe waterbeleid. Passend wil zeggen dat we geen nieuwe beleidsdoelen zullen opnemen zonder dat de kosten gefinancierd kunnen worden.

3.1 Gelijktijdige voorbereiding van vier omgevingsplannen

In de stroomgebiedsvisies die de provincie heeft opgesteld in 2002/3 is veel aandacht voor de relatie tussen ruimtelijke ordening en waterbeheer. Zo heeft een deel van de 'wateropgave' die in deze visies is beschreven een ruimteclaim voor nieuw waterbeheer tot gevolg. Het gaat bijvoorbeeld om bergingsgebieden voor regionale wateroverlast, maar ook om het (beter) afstemmen van ruimtelijke ontwikkelingen op het watersysteem.

De ruimtelijke aspecten van het waterbeheer komen zowel in het derde Waterhuishoudingsplan als in het Streekplan terecht. Het Streekplan is de aangewezen planfiguur voor het planologisch verankeren van ruimteclaims en het stellen van condities aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Als voorbereiding voor het nieuwe Streekplan stelt de provincie regionale structuurvisies op. Daarnaast zijn Reconstructieplannen in voorbereiding voor een belangrijk deel van het landelijk gebied van Gelderland (Veluwe, Achterhoek en Gelderse Vallei). Deze visies en plannen vormen de basis voor de functietoekenning en de prioritering van maatregelen in het kader van dit derde WHP. Deze zullen stroomgebiedgericht worden ingevuld.

Wat betreft het Gelderse Milieuplan (GMP) zal praktische en herkenbare verdeling van onderwerpen worden vastgesteld. Hierbij is leidend beginsel dat het grondwaterbeleid wat betreft kwaliteitsaspecten, zoals het bodembeschermingsbeleid, in het GMP wordt geregeld. Het kwantitatieve grondwaterbeleid en het totale oppervlaktewaterbeleid valt onder het derde waterhuishoudingsplan.

Het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP) tenslotte kent een beperkt aantal overlappende onderwerpen waarvoor gericht afstemming zal worden gezocht. Belangrijk is bijvoorbeeld dat provinciale wegen een diffuse verontreinigingsbron vormen door afstromend regenwater. Gedeputeerde Staten willen ook deze bron aanpakken.

3.2 Interactie met het nieuwe streekplan

De procedures van het WHP3 en van het nieuwe Streekplan lopen parallel. Maatschappelijke afwegingen over water en ruimte vinden integraal plaats. De ruimtelijke aspecten van het nieuwe waterbeleid worden vervolgens 'één op één', dat wil zeggen met woordelijk identieke teksten weergegeven in het Streekplan.

Met betrekking tot de interactie tussen het WHP3 en het nieuwe Streekplan hanteren Gedeputeerde Staten de volgende algemene uitgangspunten. Deze uitgangspunten hebben wij ook opgenomen in onze notitie over de aanpak van het nieuwe Streekplan 'Agenda Nieuw Streekplan'.

- De stroomgebiedsvisies vormen een bouwsteen voor het nieuwe Streekplan en het Waterhuishoudingsplan. Zij bevatten sturende en mee-ordenende wateropgaven.
- De sturende wateropgaven zullen in het nieuwe Streekplan een ruimtelijke vertaling krijgen, waar een ordenende werking vanuit zal gaan.
- In relatie tot het beheersen van extreem hoogwatersituaties in de grote rivieren is ons standpunt dat in plaats van uit te wijken naar noodoverloopgebieden, gestreefd moet worden naar het eerder bereiken van een grotere structurele veiligheid. Daarbij zal vooral tussen de winterdijken naar een oplossing worden gezocht voor hoogwaterproblemen.

Een deel van de oplossingsruimte kan door middel van dijkteruglegging worden gerealiseerd.

- De regionale structuurvisies kunnen een kader bieden om in samenspraak met de betrokken overheden en de grondgebruikers na te gaan waar de wateropgaven kansen bieden voor koppeling met andere functies en waar conflicten kunnen optreden met de regionaal gewenste ruimtelijke ontwikkelingen, zodat op streekplanniveau een keuze gemaakt kan worden. De mee-ordenende wateropgaven krijgen hun streekplanvertaling in de vorm van randvoorwaarden.
- In het nieuwe Streekplan zal in het beleid voor de ontwikkeling van stadsranden en bij uitleglocaties de berging van stedelijk water als randvoorwaarde worden meegenomen
- Gelderland bezit talrijke cultuurhistorisch- en landschappelijk waardevolle wateren. Water vormt in het algemeen een belangrijke drager van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap.

In WHP 3 geven wij, in afstemming met het nieuwe Streekplan, een nieuw kader voor bescherming van waardevolle wateren. De interactie tussen het Streekplan en Waterhuishoudingsplan moet ook zichtbaar worden in de gebiedsspecifieke onderdelen van het nieuwe Streekplan en Waterhuishoudingsplan.

Agendapunten over de interactie met het ruimtelijk beleid

A-1: Na afweging in de planvorming van WHP en Streekplan, zal de planologische vaststelling van de ruimtelijke wateropgaven in het Streekplan plaatsvinden. De stroomgebiedsvisionen zijn daarvoor belangrijke bouwstenen. In het Waterhuishoudingsplan worden de inhoudelijke criteria geformuleerd voor het toepassen van de watertoets. Het uiteindelijke toetsingskader zal het Streekplan zijn.

A-2: Het gebiedsgerichte waterbeleid richt zich op de gebieden die in het kader van de reconstructie en de regionale structuurvisies worden behandeld. In die gebieden worden de waterthema's integraal aangepakt en afgestemd op de andere beleidsvelden. Binnen het gebiedsgerichte beleid zullen stroomgebiedsgerichte prioriteiten worden gesteld voor het uitvoeren van maatregelen. In dit verband zal ook worden ingegaan op de rollen en verantwoordelijkheden van de provincie in het gebiedsbeleid en die van de waterbeheerders en gemeenten in hun plannen.

3.3 Interactie met het derde Gelderse Milieubeleidsplan (GMP3)

Algemeen milieubeleid en waterbeleid zijn sterk verweven op het gebied van waterkwaliteit. De provincie kiest vooralsnog niet voor integratie van deze beleidsvelden. Er moet daarom een praktische en herkenbare verdeling van beleidsonderwerpen komen tussen het Gelderse Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan. In algemene zin is de verdeling als volgt:

Oppervlaktewater		Grondwater	
Kwantiteit	Kwaliteit	Kwantiteit	Kwaliteit
Waterhuishoudingsplan			Milieuplan

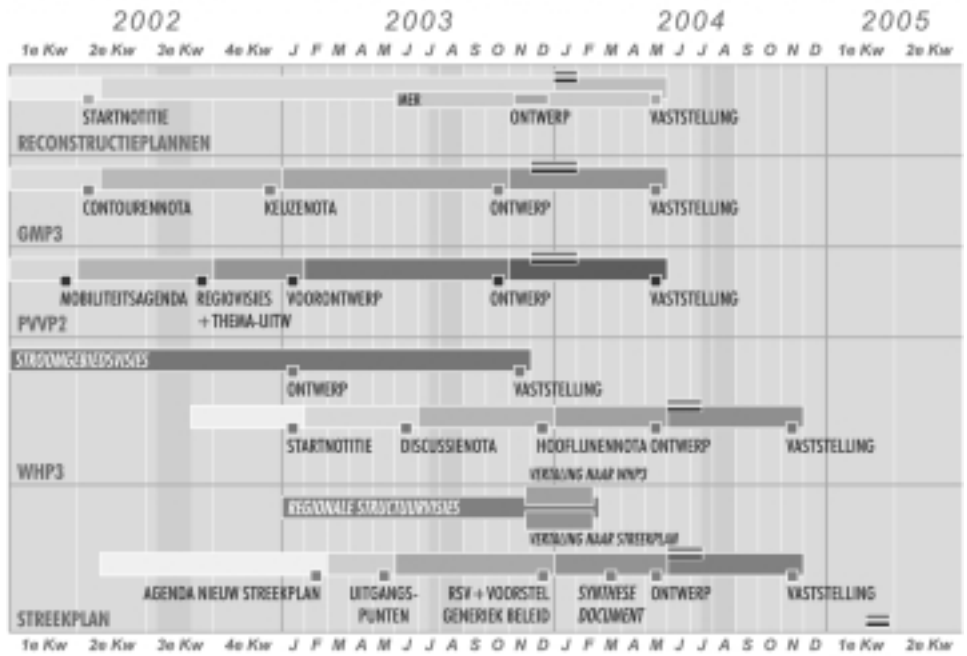
Uit dit algemene schema is de verdere verdeling van onderwerpen af te leiden. Deze is in de volgende tabel weergegeven.

	Oppervlaktewater	Grondwater
Drinkwater	Waterhuishoudingsplan Aanvullende eisen oppervlaktewaterkwaliteit	Milieuplan Grondwaterbescherming; bodembescherming toestroomgebieden
Verontreiniging	Aanpak diffuse bronnen; Gewenste waterbodemp- kwaliteit	Baggerbeleid Bodemsanering bodembescherming grondwaterkwaliteit algemeen
ongezuiverde lozingen Riolering	Lozingenbeleid WVO Anders omgaan met regenwater; stedelijk waterbeheer	bodemlozingen termijn basisinspanning, procedure gemeentelijke rioleringsplannen e.d.
ecologisch waardevolle wateren Boringen	Herziening functietoekenning —	milieuhygiënische bescherming stroomgebieden van deze wateren Boringen tot 40 m. voor kleine warmte- en koude-opslag e.d.

3.4 Interactie met het Provinciale Verkeers- en Vervoersplan (PVVP2)

- We bezien de relatie van verkeer en vervoer met waterbergingscapaciteit op basis van stroomgebiedsvisies. Verder is de waterkwaliteit van belang vanwege afstromend regenwater van wegoppervlakken. Het kader hiervoor is de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater.
- Waterkwaliteit en waterbergingscapaciteit bepalen mede de kwaliteit van de leefomgeving. In het PVVP-2 vormt de kwaliteit van de leefomgeving één van de randvoorwaarden voor het verkeer- en vervoerbeleid. In grondwater-beschermingsgebieden wordt de run-off van regenwater van wegdekken zoveel mogelijk opgevangen
- Als actie in de Dynamische beleidsagenda van het PVVP-2 zal worden opgenomen: de nadere afstemming van het verkeer- en vervoerbeleid op de stroomgebiedsvisies en hun vertaling in het WHP-3.

GROTE STRATEGISCHE PLANNEN PROVINCIE GELDERLAND

G.S. 1 JULI 2003

Citaat uit de evaluatie: “Met een functiekaart op hydrologische kenmerken kun je je waterbeleid veel beter optimaliseren. Je raakt dan al die postzegeltjesnatuur kwijt waar je je natuurdoelen toch niet kan halen. Maar een blauwgraslandje, hoe klein ook, geef je niet op.”

4.1 Inleiding

Stad, natuur en landbouw stellen verschillende eisen aan inrichting en beheer van het watersysteem. Een belangrijk onderdeel van het Waterhuishoudingsplan is daarom de “functietoekenning”. Aan de hand hiervan wordt per gebied vastgesteld welke inrichtingseisen en beheermaatregelen er nodig zijn om het watersysteem zo goed mogelijk op de beoogde functie af te stemmen. De provincie wil hierbij in het nieuwe Waterhuishoudingsplan een op deelstroomgebieden gerichte “herstelaanpak” volgen. De stroomgebiedsvisies en de plandocumenten van de waterpartners vormen bouwstenen voor deze aanpak, die is gericht op bescherming én ontwikkeling. De provincie streeft er daarbij naar haar beide rollen van toezichthouder en regisseur zo goed mogelijk in te vullen. Daarnaast moeten heldere afspraken met uitvoerende instanties zoals de waterschappen en de gemeenten worden gemaakt. Hierbij wordt gewerkt met resultaatverplichtingen voor de waterbeheerders (provincie, waterschap, drinkwaterbedrijf).

Professionele waterpartners: heroriënteren in een nieuw krachtenveld.

De laatste jaren zijn er grote veranderingen opgetreden in de watersector. De vele water- en zuiveringschappen en polderdistricten in Gelderland zijn gefuseerd tot vier grote waterschappen met brede taakstelling (‘all-in waterschappen’). Twee uitbreidingen van het waterschap Rivierenland zullen in de planperiode plaatsvinden. Het waterschapsbestel in Gelderland zal daarmee overeenkomstig de indicatieve indeling van Nederland in stroomgebieden van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw zijn georganiseerd. Ook de drinkwaterbedrijven zijn gefuseerd tot één groot bedrijf. De meeste van deze nieuwe organisaties zijn ook buiten de provincie Gelderland actief. Hiermee is het krachtenveld in de sector veranderd. De provincie wil aandacht voor (nieuwe) relaties en rolverdelingen met en tussen deze organisaties en de provincie, alsmede met andere provincies en de gemeenten in Gelderland.

Aandachtspunten daarbij zijn:

- De positie, de rol en de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden binnen het integraal waterbeheer en binnen de waterketen. Hierbij komt ook het provinciale gebiedenbeleid aan de orde en de plannen die gemeenten en waterbeheerders zelf opstellen. Naast gemeentelijke waterplannen gaat het ook om de watersvisies van de waterschappen en de lange termijnvisie van het drinkwaterbedrijf Vitens.
- Afstemming beleid ten aanzien van drinkwatervoorziening tussen verschillende provincies;
- De rolverdeling binnen het stedelijk waterbeheer.

Gedeputeerde Staten willen dat de provincie enerzijds meer op hoofdlijnen sturing geeft aan de waterpartners. Anderzijds hechten zij eraan meer resultaatgericht te gaan werken. Dat betekent aan de ene kant meer vrijheid voor de waterpartners bij de realisatie van de waterdoelen, en aan de andere kant meer toezicht op de te behalen resultaten.

Hierbij streven GS ernaar om met de functietoekenning nieuwe stijl aan te geven waar de prioriteiten liggen. Hierbij is een aanpak denkbaar volgens het ‘Brabantse Model’ (zie kadertekst), waarin een onderscheid wordt gemaakt in verschillende niveaus van bescherming en verschillende ambities voor ontwikkeling.

Het Brabantse model

strikt beschermingsbeleid

Hierbij kan onderscheid gemaakt worden in bescherming tegen ingrepen binnen functiegebieden (intern beschermingsbeleid) en bescherming tegen ingrepen in de omgeving van de functiegebieden (extern beschermingsbeleid). Strikt beschermingsbeleid vraagt (naast de regierol) om een meer toetsende rol van de provincie. Strikte bescherming is te kenschetsen als “nee, tenzij”: er worden strenge beperkingen aan ontwikkelingen gesteld.

Het uitgangspunt voor deze vorm van hydrologische bescherming is dat hiermee ontwikkelingen kunnen worden geweerd die individueel slechts een beperkt effect hebben, maar waarbij door cumulatie van effecten toch sprake kan zijn van een ongewenste beïnvloeding van bijvoorbeeld natuurgebieden.

aangepast beschermingsbeleid

Dit beleid houdt in dat er in beginsel geen (waterhuishoudkundige) ingrepen mogen plaatsvinden, die onomkeerbare gevolgen hebben voor de waterhuishouding en dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met randvoorwaarden van het watersysteem. Aangepast beschermingsbeleid is te kenschetsen als “Ja, mits”: ontwikkelingen mogen onder condities plaatsvinden.

basis beschermingsbeleid

Dit beleid kent geen bijzondere waterhuishoudkundige beperkingen voor () ontwikkelingen.

Als uitgangspunt geldt dat bij de uitvoering van werken en ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld de mogelijkheden voor waterconservering en tijdelijke berging in de bodem ter voorkoming van wateroverlast.

ontwikkelingsbeleid

Resultaat- en inspanningsverplichtingen met afspraken over prestaties.

4.2 Agendapunten functietoekenning

A-3: De provincie bepaalt in het Waterhuishoudingsplan de vastlegging van de belangrijkste functies van de regionale waterhuishoudkundige systemen. Wij zullen de **functiewijzigingen** voor wat betreft de belangrijkste functies, baseren op de voorstellen uit de reconstructieplannen.

A-4: In het WHP moeten ingevolge de Wet op de Waterhuishouding de belangrijkste functies van de regionale waterhuishoudkundige systemen vastgelegd worden. In het vigerende tweede Waterhuishoudingsplan is het aan de waterschappen overgelaten om de functietoekenning voor landschap en cultuurhistorie, waterrecreatie (kanovaart, zwemmen en hengelsport) en scheepvaart te doen. Met name wat betreft zwemwater is heroverweging nodig vanwege het grote maatschappelijke belang. Ook voor de andere functies zal een heroverweging plaatsvinden om tot een goede verdeling van verantwoordelijkheden tussen waterschappen en provincie te komen. Belevingswaarde en cultuurhistorie zijn belangrijke functies van water, zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied. Hiervoor zullen voorstellen worden uitgewerkt in WHP3.

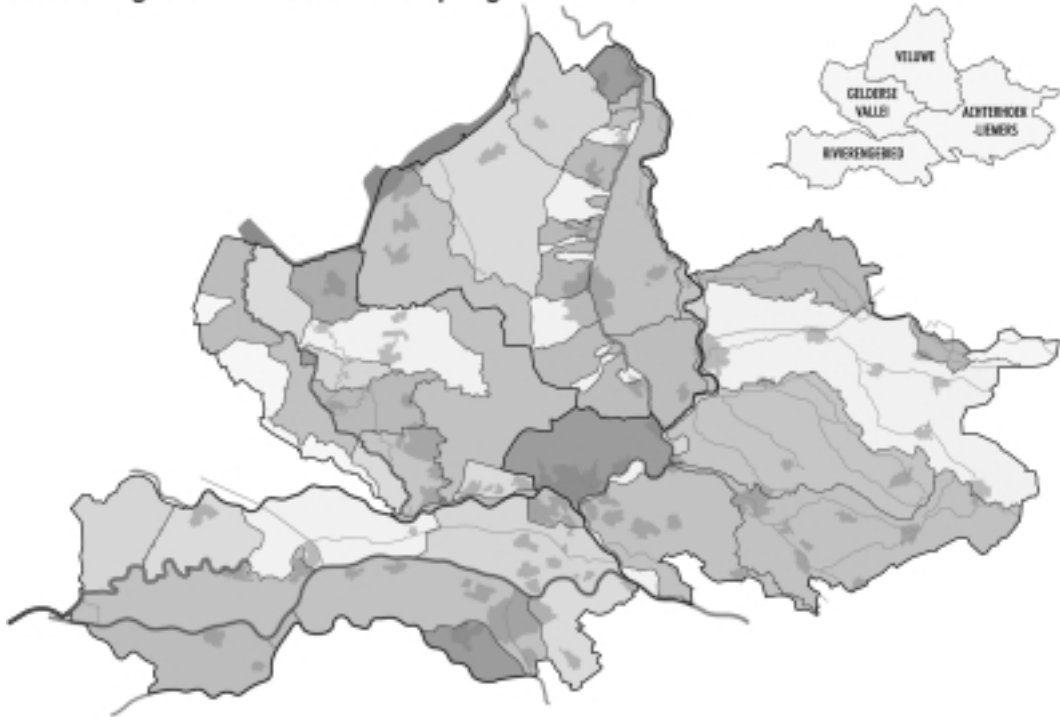
U-4: Om de beleidscyclus beter te kunnen sluiten, zal een systematische monitoring voor het WHP3 worden ontwikkeld. Zo worden de prestaties van de provincie en anderen beter in kaart gebracht.

U-5: De **regionale structuurvisies** bieden een kader voor integratie van het omgevingsbeleid. Ze maken het mogelijk om in samenspraak met de betrokken overheden en de grondgebruikers na te gaan waar de wateropgaven enerzijds kansen bieden voor koppeling met andere functies en anderzijds waar conflicten kunnen optreden met de regionaal gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Aan de hand hiervan kunnen in Streekplan en WHP3 keuzen gemaakt worden.

U-6: Het **gebiedsgerichte waterbeleid** richt zich op de gebieden die in het kader van de reconstructie en de regionale structuurvisies worden onderscheiden. In die gebieden worden de waterthema's geïntegreerd aangepakt en afgestemd op het andere omgevingsbeleid. In dit verband zal ook worden ingegaan op de eigen rollen en verantwoordelijkheden van de provincie in het gebiedenbeleid en daarnaast op die van de waterbeheerders en gemeenten in hun eigen plannen.

U-7: De (deel)stroomgebiedsbenadering, zoals die is ingezet met de stroomgebiedsvisies, vormt het uitgangspunt in zowel Streekplan als Waterhuishoudingsplan.

de stroomgebieden in Gelderland op regionale schaal

illustratie: de deelstroomgebieden van Gelderland

Door bij de functietoekenning de stroomgebiedsbenadering als uitgangspunt te nemen kunnen betere resultaten worden geboekt. De illustratie geeft indicatief de deelstroomgebieden van Gelderland weer zoals die in de stroomgebiedsvisies zijn aangeduid.

Beschermen van functies

A-5: Om de nieuwe beleidsinzichten uit de stroomgebiedsvisies te verankeren in het provinciale beleid, zal het WHP3 een specifiek en strikter **beschermingsbeleid** bevatten dan WHP2. Beschermingsbeleid is gericht op het beschermen van kwetsbare functies zoals bijvoorbeeld drinkwatervoorziening, natuur- en landschappelijke waarden. Wij willen bij het ontwerpen van WHP3 (naar Brabants voorbeeld), bezien of gewerkt kan worden met een nieuwe vorm van waterhuishoudkundig **beschermingsbeleid**. Het 'Brabantse Model' (zie kadertekst) kan hiervoor model staan.

Ontwikkelen van functies

Naast bescherming van functies tegen ongewenste effecten, willen wij in WHP3 functies specifiek ontwikkelen. De agendapunten voor het ontwikkelingsbeleid worden in deze paragraaf opgesomd.

A-6: Wij willen bij het ontwerpen van WHP3 bezien of bij ontwikkelingsbeleid gewerkt kan worden met resultaat- en inspanningsverplichtingen

A-7: De ontwikkeling van gebiedsfuncties richt zich op het scheppen van de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor de doelstellingen uit bijvoorbeeld het provinciaal natuurbeleid. Het formuleren van haalbare doelen vormt daarbij een wezenlijk onderdeel. Daarmee wordt richting gegeven aan de implementatie van de KRW. Van de ecologische en chemische doelstellingen voor de lange termijn worden haalbare afgeleide doelstellingen bepaald die als **resultaatsverplichting** voor 2008 en 2015 worden opgenomen in het WHP. De provincie streeft er daarbij naar haar beide rollen van toezichthouder en regisseur zo goed mogelijk in te vullen. Daarnaast moeten heldere afspraken met uitvoerende instanties zoals de waterschappen en de gemeenten worden gemaakt.

A-8: Het **stimuleringsbeleid** kan als een inspanningsverplichting worden aangemerkt. Stimulering voor bijvoorbeeld natuur richt zich op de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor natuur in gebieden die landbouwkundig in gebruik zijn en blijven. De inzet van stimuleringsinstrumenten dient vooral voor het oplossen van knelpunten, bijvoorbeeld stimulering voor 'blauwe diensten' door de landbouw. Het stimuleringsinstrumentarium kan daarnaast worden ingezet voor waterconservering, grondwaterkwaliteitsverbetering en tijdelijke berging in de bodem ter voorkoming van wateroverlast. Stimulering van het stedelijk waterbeheer richt zich op de waterhuishoudkundige randvoorwaarden voor duurzaam ruimtegebruik.

4.3 Discussiepunten 'organisatie en instrumentarium'

4.3.1 Organisatie

U-8: Vooralsnog zien wij geen aanleiding voor nieuwe fusies van waterschappen, maar het is mogelijk dat er naar aanleiding van de Europese Kaderrichtlijn Water voor de langere termijn nieuwe inzichten ontstaan over de organisatie van het **waterschapsbestel**.

A-9: Sinds mei 2002 bestaat het waterleidingbedrijf Vitens. Dit bedrijf is actief in de provincies Friesland, Overijssel en Gelderland. Nieuwe ontwikkelingen zijn niet ondenkbaar, bijvoorbeeld op het vlak van de waterketenbenadering (integratie riolering, zuivering en drinkwatervoorziening). De drinkwatervoorziening blijft echter in overheidshanden.

A-10: Nu er in Gelderland vier grote all-in waterschappen zijn en nog maar één waterleidingbedrijf (allemaal interprovinciaal), is het goed aandacht te schenken aan de relatie tussen de provincie, de genoemde (semi)overheden en de gemeenten, alsmede aan de relatie met de andere provincies waarin de betreffende (semi)overheden zijn gelegen. In WHP3 willen wij helderheid over de bereidheid tot samenwerking van gemeenten, waterschappen, waterbedrijf en provincie om te komen tot een Waterketenbedrijf. Aandachtspunten daarbij zijn:

- De positie, de rol en de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden binnen het integraal waterbeheer en binnen de waterketen. Hierbij komt ook het provinciale gebiedenbeleid aan de orde en de plannen die gemeenten en waterbeheerders zelf opstellen;
- Afstemming beleid ten aanzien van drinkwatervoorziening tussen verschillende provincies;
- De rolverdeling binnen het stedelijk waterbeheer. Op dit moment wordt hiervoor landelijke wetgeving voorbereid. De provincie wil via het WHP nog

invloed uitoefenen op de landelijke discussie. Overigens zal de landelijke lijn, wanneer deze is vastgesteld, in het kader van WHP3 worden uitgevoerd.

M-1: Het **Waterschap Rivierenland** zal de komende planperiode groter worden. Per 1 januari 2005 zal het hoogheemraadschap Alm en Biesbosch aansluiten. Per 1 januari 2007 zullen het hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, alsmede een deel van het zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden aansluiten. Voor beide aansluitingen zal de procedure van de Waterschapswet worden gevolgd. Besluitvorming door Provinciale Staten zal in dat kader plaatsvinden.

M-2: Door Provinciale Staten is uitgesproken (in statenvoorstel F-443) dat het passief **grondwaterbeheer moet worden overgedragen** aan de waterschappen. Ook het operationeel grondwaterbeheer en de vergunningverlening en handhaving van grondwateronttrekkingen moeten door de waterschappen worden uitgevoerd. Alleen de drinkwatervoorziening en de heffingsbevoegdheid blijven bij de provincie. Besluitvorming door Provinciale Staten zal in het kader van de Provinciewet, de Waterschapswet of andere wetgeving plaatsvinden.

M-3: Door het IPO en de Unie van waterschappen zijn standpunten ingenomen over de **bestuurssamenstelling en de financiering van de waterschappen**. Het rijk is thans aan de beurt om een standpunt te bepalen en eventueel een wetswijziging tot stand te brengen. Nadere besluitvorming zal door Provinciale Staten plaatsvinden in het kader van de Waterschapswet.

4.3.2 Instrumentarium

A-11: In WHP3 gaan we bezien welke consequenties het **Europees recht** heeft voor het juridisch instrumentarium en het gebruik daarvan. Te denken valt aan de Europese Kaderrichtlijn Water, de dochterrichtlijn over grondwater, de nieuwe zwemwaterrichtlijn, de habitatrictlijn, de bepalingen en richtlijnen over staatssteun etc. Wijziging van de provinciale regelgeving (bijvoorbeeld de subsidieverordeningen) en wijziging van het uitvoeringsbeleid kan nodig blijken te zijn.

A-12: Gezien een recente rechterlijke uitspraak over de reikwijdte van de Grondwaterwet, zullen we in WHP3 bezien hoe de **taakverdeling is ten aanzien van grondwateronttrekkingen** voor ont- en afwatering van gronden en wat dit betekent voor het toezicht op de waterschappen en de gemeenten.

A-13: De provinciale **regelgeving** moet regelmatig geactualiseerd worden. De kiesreglementering kan naar verwachting deze planperiode vervallen, omdat daar een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) voor in de plaats komt. De Verordening Waterhuishouding Gelderland is nog niet toegesneden op het nieuwe waterschapsbestel. Ook is er nog geen verordening waterhuishouding voor het waterschap Rivierenland. De grondwater(heffings)verordening gaan we evalueren en zo nodig bijstellen. Ditzelfde geldt voor de verordeningen waterkwaliteit.

A-14: In de voorbereiding van WHP3 zullen we mogelijke beleidsherzieningen overwegen inzake **vergunningverlening en handhaving** door de waterbeheerders. Hierbij streven wij naar een beter gecoördineerde handhaving.

5

Vier planthema's voor verduurzaming van het watersysteem

Citaat uit de evaluatie: "Eigenlijk is het huidige WHP nog steeds niet verouderd wat betreft de algemene beleidslijn. Er zijn wel een aantal thema's bijgekomen. Het gaat dan vooral om de grote thema's uit WB21: de klimaatverandering, veerkracht van het watersysteem, het zoeken van oplossingen in de ruimte en niet in de techniek, het verankeren van water als ordenend principe in de ruimtelijke ordening."

Citaat uit de evaluatie: "het verband tussen verdroging en grondwateronttrekking wordt genuanceerder. Er komt op sommige plaatsen ook overlast bij. Je moet waterbeheerdoelen duidelijker dan nu koppelen aan wat je wil realiseren aan waterafhankelijke natuur, maar ook aan eisen en wensen van de landbouw, die meer gebiedsgericht gereguleerd wil zien."

Citaat uit de evaluatie: "de interactie tussen het hoofd- en het regionale watersysteem, zowel kwalitatief als kwantitatief, en ook op het gebied van het ecologisch functioneren. In het WHP3 moeten onze ideeën (Rijkswaterstaat) over 'blauwe knopen', zeg maar de uitwisselingspunten tussen hoofd- en regionaal systeem, verder worden uitgewerkt. Juist hier is het namelijk mogelijk om (hydrologisch) te sturen. Het idee maakt het ook mogelijk om elkaar op allerlei doelstellingen af te rekenen. Hiermee sorteert je ook voor op de Kaderrichtlijn Water."

In dit hoofdstuk komen vier planthema's aan de orde. Het gaat om

- Veiligheid tegen overstromingen
- Droge voeten en natte natuur
- Schoon water in gebieden
- Schoon water uit de kraan

5.1 Veiligheid tegen overstromingen

5.1.1 Inleiding

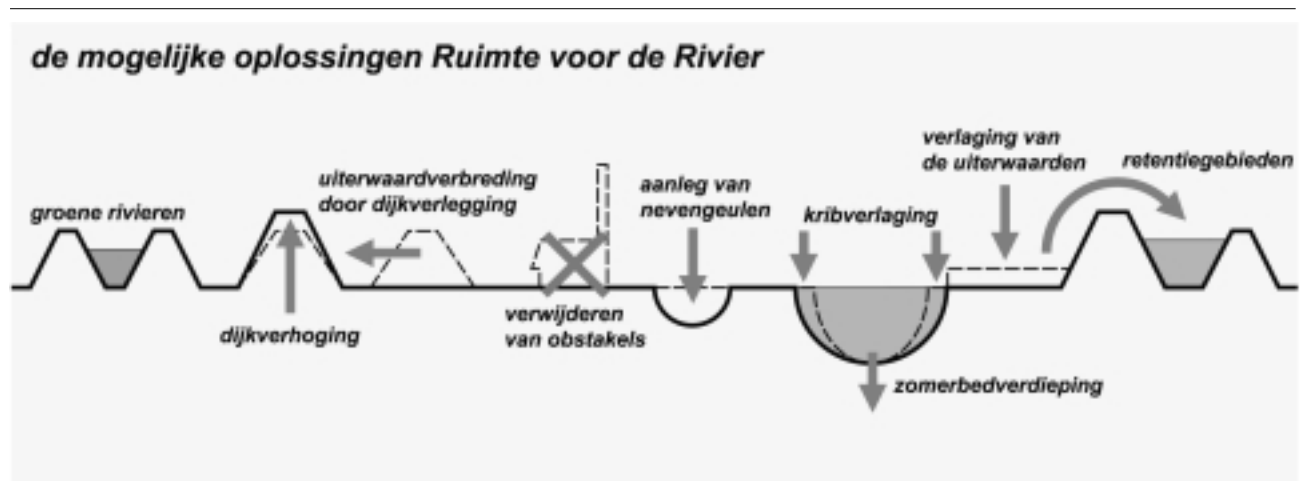
Het Waterhuishoudingsplan heeft betrekking op al het grond- en oppervlaktewater binnen de provincie Gelderland met uitzondering van de oppervlaktewateren waarover het Rijk het waterbeheer voert, te weten de Nederrijn, de Bovenrijn, de Lek, de IJssel, de Waal, de Maas, het Maas-Waalkanaal, het Pannerdensch kanaal, het Amsterdam-Rijnkanaal, het Twentekanaal en de Randmeren. Toch komen deze wateren in het waterhuishoudingsplan op een aantal momenten aan de orde. Dit ten eerste vanwege de afstemming met het regionale waterbeheer. Ten tweede voeren de waterschappen plaatselijk in de uiterwaarden het waterbeheer uit. De provincie wil hier richting aan geven. Hoogwaterbescherming is op grond van de Wet op de Waterhuishouding geen verplicht element van het Waterhuishoudingsplan. Toch kiezen wij ervoor om hoogwaterbescherming onderdeel van het derde Waterhuishoudingsplan te maken vanwege het integrale karakter en de belangrijke regionale ruimtelijke implicaties van de hoogwaterproblematiek.

Als benedenstrooms gebied van de rivieren Rijn en Maas kent Gelderland ook een nadrukkelijke samenhang tussen de regionale en (inter)nationale waterhuishouding. In de afgelopen jaren is een aantal malen zeer hoge waterstanden in de grote rivieren voorgekomen. Daardoor is het besef ontstaan dat internationale afstemming van rivierbeheer en met name de beheersing van afvoergolven vraagt om internationaal afgestemd omgevingsbeleid. Dat beleid wordt vooral gericht op het voorkomen van nieuwe overstromingsrisico's.

De discussiepunten voor het hoogwaterbeschermingsbeleid richten zich op de veiligheid en op het realiseren van maatschappelijk draagvlak voor noodzakelijke maatregelen.

5.1.2 Hoogwaterproblemen buitendijks oplossen

Provinciale Staten hebben het standpunt ingenomen om de afvoer van hoogwater van de Rijntakken buitendijks te realiseren. Om dit te realiseren kan vergroting van dat *buitendijkse* gebied door dijkverlegging aan de orde zijn. Dit behelst derhalve een ruimteclaim: binnendijks gebied zal in deze optiek veranderen in buitendijks gebied. Aan de andere kant zal het inrichten van zogenaamde 'noodoverloopgebieden' en 'retentiegebieden' binnendijks niet nodig zijn. De keuze voor de buitendijkse oplossing vinden wij te verkiezen boven de buitendijkse omdat er zo geen verwarring mogelijk is tussen beschermd en onbeschermd gebied. Dit maakt de situatie op de lange termijn beter beheerbaar en in stand te houden; de binnendijkse noodoverloopgebieden zouden immers slechts zeer incidenteel in werking moeten treden. Een bijkomend voordeel is dat een buitendijkse oplossing beter aansluit bij het natuurlijk functioneren van rivieren (het is zelfregulerend). De technische aspecten en het noodzakelijk ruimtebeslag worden in WHP3 en nieuwe Streekplan verder uitgewerkt.

Buitendijkse oplossingen voor hoogwaterproblematiek.

5.1.3 gedifferentieerd risico?

In de huidige situatie bieden alle primaire waterkeringen langs de grote rivieren en de randmeren in Gelderland hetzelfde beschermingsniveau tegen hoogwater. Dit is uitgedrukt als een kans van 1 op 1.250 per jaar. Gedeputeerde Staten wil onderzoeken of dit beschermingsniveau op alle plaatsen op dit niveau gehandhaafd moet worden. Het kan wenselijk zijn om voor stedelijke gebieden (zoals het Knooppunt Arnhem-Nijmegen) naar een hoger beschermingsniveau te streven. De mogelijkheden en de voor- en nadelen moeten in het voorbereidingsproces in kaart worden gebracht.

5.1.4 Agendapunten en uitgangspunten hoogwaterbescherming

Uitgangspunt hoogwaterbescherming

U-9 De veiligheid van de primaire waterkering is gewaarborgd door invulling te geven aan de toetsing op veiligheid. Bij aanleg (en dijkverbetering) richten wij ons op de bescherming van de landschappelijke, natuur en cultuurhistorische waarden en op het planproces (wijze waarop belanghebbenden zijn betrokken).

Agendapunten hoogwaterbescherming

A-15: In de huidige situatie bieden alle primaire waterkeringen langs de grote rivieren en de randmeren in Gelderland een zelfde **beschermingsniveau**, uitgedrukt als een kans van 1:1.250 per jaar. Het kan wenselijk zijn om binnen Gelderland te kiezen voor een gebiedsgericht gedifferentieerd beschermingsniveau (bijvoorbeeld een hogere bescherming voor stedelijke gebieden, zoals het Knooppunt Arnhem-Nijmegen). Op dit moment is onvoldoende informatie beschikbaar om een keuze te kunnen maken. In het WHP-proces wordt onderzocht welke (on)mogelijkheden er zijn om te kiezen voor een gedifferentieerd beschermingsniveau en welke beleidsuitspraken daarover in het WHP kunnen worden gedaan.

A-16: Grensoverschrijdende rivieren als de Rijn en Maas vragen om een optimale **internationale afstemming**. In de loop van 2003 worden de resultaten bekend van het onderzoek naar de afvoer vanuit Duitsland, op basis waarvan een keuze gemaakt kan worden over de verdere internationale samenwerking. In WHP3 leggen wij vast hoe de internationale samenwerking vorm krijgt.

A-17: De provinciale lange termijn visie op **hoogwaterbescherming** is uitgewerkt in het statenbesluit (F-444, januari 2003). Daarin is de keuze gemaakt om de afvoer van hoogwater voor de Rijntakken buitendijks te realiseren, waarbij vergroting van dat buitendijkse gebied door rivierverruiming, dijkverlegging en groene rivieren mogelijk is. Aan de andere kant zal het aanleggen van noodoverloopgebieden en retentiegebieden binnendijks dan niet nodig zijn. Het voorstel zullen wij in WHP3 nader uitwerken.

A-18: De wijze waarop de provincie wil omgaan met **overige waterkeringen** (secundaire, regionale, etc), vraagt om een keuze in WHP3. Het gaat hierbij om de veiligheidsnormering van regionale keringen en de mogelijkheid van compartimenteringsdijken die gebruikt kunnen worden bij overstromingen. In WHP3 zullen wij aangeven hoe hiermee om te gaan.

A-19: Wat betreft de **rampenbestrijding** staat het beheersen van overstromingen door hoogwater centraal. Als er toch een overstromig optreedt gaat het om het voorkomen van slachtoffers en het beperken van schade. Het nut en de noodzaak van rampenbestrijding staan niet ter discussie. In WHP3 worden de verantwoordelijkheden van de provincie vastgelegd en ter beschikking staande instrumenten genoemd (calamiteitenplannen en gebruik hoogwater-informatiesysteem). Tijdens het WHP-proces wordt nagegaan of er voldoende middelen voor rampenbestrijding zijn. In WHP3 zullen wij het beleid eventueel aanscherpen.

Markeringspunt hoogwaterbescherming

M-4: Ruimte voor de Rivier: In WHP3 zullen wij de realisatie van maatregelen in het kader van het project Ruimte voor de Rivier mogelijk maken. De afweging van maatregelen vindt echter niet in het WHP plaats, maar in de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier. De provincie heeft een belangrijke rol in het overleg met de regio teneinde de regionale belangen te behartigen en ruimtelijke kwaliteit optimaal te waarborgen.

5.2 Droge voeten en natte natuur: realistisch uitwerken van “WB21”

In het kader van het landelijke proces “Waterbeheer 21e Eeuw” is de wateropgave voor regionaal waterbeheer in Nederland geformuleerd: water moet langer vastgehouden worden in gebieden (mede met het oog op verdrogingsbestrijding) en er moet meer ruimte voor waterberging komen. Tenslotte moet het afvoersysteem goed op orde zijn. Deze ‘trits’ staat voor Gelderland beschreven in drie provinciale stroomgebiedsvisies. Deze richten de blik op de lange termijn en de grotere schaal. In het Derde Waterhuishoudingsplan moeten deze realistisch, concreet en gebiedsspecifiek worden uitgewerkt. De in de stroomgebiedsvisies gehanteerde indeling in zogenaamde deelstroomgebieden vormt hierbij een belangrijke basis.

5.2.1 Vasthouden, bergen, afvoeren: blauwe diensten

Gedeputeerde Staten zijn van mening dat het beter vasthouden van water gestimuleerd moet worden. Dit geldt zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied. In het stedelijk gebied valt dan in eerste instantie te denken aan het afkoppelen van regenwater van het rioleringsnet, waarna berging of infiltratie van dit water mogelijk zijn. Onderzocht moet worden welke extra inspanning voor afkoppelen dit oplevert bovenop het al ingezette beleid voor de verbetering van de waterkwaliteit.

In het landelijk gebied moeten in het kader van WHP3 afspraken gemaakt worden welke waterlopen aangepast worden teneinde het water beter vast te houden.

In WHP3 zullen wij daarnaast zoekgebieden voor de regionale waterberging vastleggen, daarbij zullen wij aangeven op welke wijze de planologische bescherming gestalte moet krijgen. De status van bergingsgebied zal bepalend worden voor de ruimtegebruiksmogelijkheden in deze gebieden. De planologische verankering wordt in het nieuwe Streekplan geregeld, tegelijk met de vaststelling van dit waterhuishoudingsplan. Daarnaast komen er realistische doelstellingen en verplichtingen over te realiseren bergingslocaties voor 2006, 2008 en 2015.

Aan de realisatie van de bergingslocaties is de invoering gekoppeld van gedifferentieerde risico's voor regionale wateroverlast. Deze is conform het Nationaal Bestuursaccorder Water³. Deze risico's betreffen het acceptabel geachte optreden van wateroverlast buiten de bergingsgebieden.

De provincie wil graag dat landbouwers meewerken aan de realisatie van nieuwe vormen van waterbeheersing. Wij zullen daartoe onderzoeken wat voor instrumentarium en financieringsstructuur WHP3 moet bevatten voor het opzetten van nadeelcompensatie voor schade, met name in de aangewezen bergingsgebieden. Ook kan gedacht worden aan het ontwikkelen van zogenaamde blauwe diensten zoals “water voor natuur”, “water voor de drinkwatervoorziening” en “wateropvang ter voorkoming van wateroverlast”. Voor deze blauwe diensten zal een nieuwe financieringsstructuur worden ontwikkeld (een “Blauwfonds”).

³ Voor stedelijke gebieden wordt dit risico gehandhaafd op 1:100 per jaar of meer, terwijl voor het buitengebied een lagere norm van 1:10 of 1:25 per jaar gehanteerd zal worden. Deze normen betreffen inundaties van enkele centimeters gedurende enkele dagen.

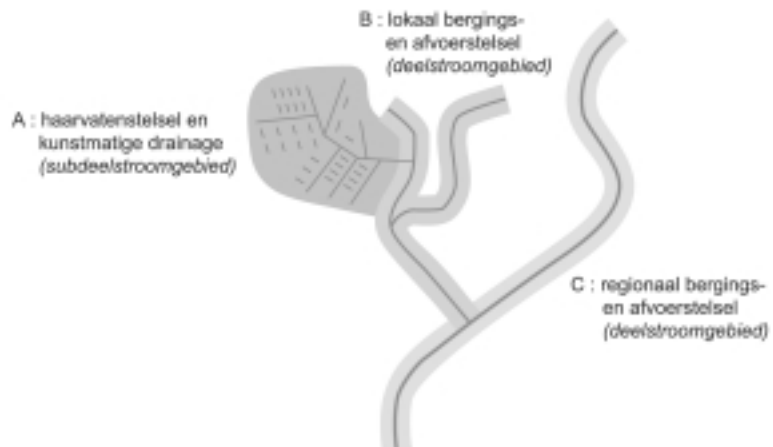
De financiële afwikkeling kan via de waterschappen lopen. Afhankelijk van het soort blauwe dienst kan een bijdrage plaatsvinden vanuit rijksmiddelen, de provinciale Grondwaterheffing of van het waterleidingbedrijf. Voor het aangaan van blauwe diensten is vrijwilligheid het uitgangspunt.

Beter vasthouden

Per deelstroomgebied zal een afgestemd pakket maatregelen tot een optimale invulling van de trits "vasthouden-bergen-afvoeren" moeten leiden. Echter niet alleen zijn er verschillen in watersysteem, grondslag en omvang van elk deelstroomgebied, ook de aard van het ruimtegebruik verschilt. Daarom zal het pakket per deelstroomgebied verschillen. Als kwaliteitscriterium voor de maatregelen wordt wel genoemd, dat ze zoveel mogelijk zelfregulerend moeten zijn, oftewel de natuurlijke cyclus van neerslag, zomerse wegzijging en winterse peilstijging volgen. Deze zelfregulering moet beginnen daar waar het water valt ;

deze handreiking is daarom gebaseerd op de volgende drieslag :

- A eerst zoveel mogelijk maatregelen in het haarkatenstelsel
- B dan zoveel mogelijk maatregelen in het lokale bergings- en afvoersysteem
- C tenslotte maatregelen op het niveau van het beheers- of deelstroomgebied

5.2.2 Verdrogingsbestrijding: stroomgebiedsbenadering en prioriteiten

De aanpak van de verdroging was tot nu toe niet voldoende effectief. De doelstelling van het derde Waterhuishoudingsplan wordt, een deel van de verdroogde natuur volledig te herstellen in 2008 en 2015. Gedeputeerde Staten is van mening dat dit het meest effectief en kansrijk is door aan te sluiten bij de stroomgebiedsbenadering. In WHP3 wordt daarom beleid opgenomen om enkele deelstroomgebieden waterhuishoudkundig volledig te herstellen ten behoeve van de natuurdoelen. Dit betekent dat het grondgebruik zich aanpast aan de nattere omstandigheden in het aangewezen deelstroomgebied. Op andere plaatsen kan sprake zijn van een verlaging van de ambities voor watergebonden natuurdoelen.

De aanpak van verdroging van natte natuur zal plaatsvinden volgens de prioriteiten die zijn opgenomen in de Reconstructieplannen. Het gaat om de sterk verdroogde deelstroomgebieden Graafschap, Winterswijk, Zuid- en Oost-Veluwe-flank en Veldbeek. Ook in het Rivierengebied komt echter verdroging voor. Een onderdeel van de aanpak is dat de monitoring verbeterd wordt; hiervoor moet ook geïnvesteerd worden in het meetnet.

5.2.3 Agendapunten en uitgangspunten waterbeheersing

Belangenafweging

A-20: Na afweging van de verschillende belangen worden gebiedsfuncties met hun hydrologische vereisten vastgelegd in WHP3. Voor deze functies stellen de waterschappen vervolgens gebiedsgewijs het gewenste grond- en oppervlakte-waterregiem (GGOR) op. De provincie stelt het regime vervolgens na toetsing vast. Het streven is om in 2010 voor heel Gelderland deze GGOR's vast te stellen. Het derde Waterhuishoudingsplan moet hiervoor het kader vormen.

Voorkomen wateroverlast

A-21: In het WHP3 zullen kaders worden aangegeven waarbinnen de te verwachte problemen door **klimaatveranderingen** in relatie tot opbrengstdepressie voor de landbouw worden uitgewerkt. De stroomgebiedsvisies vormen daarbij belangrijke bouwstenen.

A-22: In WHP3 wordt beleid opgenomen om **water langer vast te houden**, met realistische, concrete en gebiedsspecifieke doelstellingen en verplichtingen ten aanzien van afkoppelen van hemelwaterafvoer van de riolering in stedelijke gebieden en aanpassing van de afwatering landelijk gebied.

A-23: In WHP3 zullen wij **zoekgebieden voor de regionale waterberging** vastleggen. Daarbij zullen wij aangeven op welke wijze de planologische bescherming gestalte moet krijgen.

A-24: In WHP3 zullen wij realistische **doelstellingen en verplichtingen** opnemen over te realiseren **bergingslocaties voor 2006, 2008 en 2015**. Ook de bergingscapaciteit in stedelijk gebied valt hieronder.

Blauwe diensten

U-10: De provincie wil graag dat landbouwers meewerken aan de realisatie van nieuwe vormen van waterbeheersing. Wij zullen daartoe onderzoeken wat voor instrumentarium en financieringsstructuur WHP3 moet bevatten voor het opzetten van zogenaamde blauwe diensten en nadeelcompensatie voor schade.

A-25: Het bergen van water in uitzonderlijk natte situaties in z.g. waterbergingsgebieden kan nadeel voortbrengen aan de landbouw, bosbouw of de natuur. Voor die situaties zal een **nadeelcompensatieregeling** worden ontworpen.

In plaats van uitsluitend in termen van schade voor de landbouw te denken, kan ook gedacht worden aan het ontwikkelen van zogenaamde BLAUWE diensten zoals "water voor natuur", "water voor de drinkwatervoorziening" en "wateropvang ter voorkoming van wateroverlast". Voor deze blauwe diensten zal een nieuwe financieringsstructuur worden ontwikkeld, bijvoorbeeld in de vorm van een BLAUWFONDS. De financiële afwikkeling kan via de waterschappen lopen. Afhankelijk van het soort blauwe dienst kan een bijdrage plaatsvinden vanuit rijksmiddelen, de provinciale Grondwaterheffing of van het waterleidingbedrijf. Voor het aangaan van blauwe diensten is vrijwilligheid het uitgangspunt.

Voorkomen vochttekort en verdroging

A-26: Door de klimaatsverandering worden de zomers droger waardoor extreem **lage waterstanden in de grote rivieren** kunnen optreden. De scheepvaart kan hier hinder van ondervinden, maar ook kan natuur verdroogd raken door lage rivierwaterstanden. Tenslotten kunnen doorspoeling en peilhandhaving in het gedrang komen op momenten dat er geen rivierwater mag worden ingelaten. In principe is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor deze problematiek. Desondanks wordt in WHP3 de problematiek bekeken in hoeverre hier ook provinciale verantwoordelijkheden liggen.

A-27: De doelstelling is om een deel van de verdroogde natuur volledig te herstellen in 2008. Gedeputeerde Staten is van mening dat dit het meest effectief en kansrijk is door aan te sluiten bij de stroomgebiedsbenadering. In WHP3 wordt daarom beleid opgenomen om enkele deelstroomgebieden waterhuishoudkundig volledig te herstellen ten behoeve van de natuurdoelen. Dit betekent dat het grondgebruik zich aanpast aan de nattere omstandigheden in het aangewezen deelstroomgebied.

U-11: De aanpak van verdroging van natte natuur zal plaatsvinden volgens de prioriteiten die zijn opgenomen in de Reconstructieplannen.

A-28: Het beleid in WHP3 zal uitgaan van een integrale **effectgerichte** gebiedsaanpak en uitvoering van projecten. Het accent ligt op de sterk verdroogde deelstroomgebieden Graafschap, Winterswijk, Zuid- en Oost-Veluwe-flank en Veldbeek. Ook in het Rivierengebied komt echter verdroging voor. Een onderdeel van de aanpak is dat de monitoring verbeterd wordt; hiervoor moet ook geïnvesteerd worden in het meetnet.

A-19: Indien een verdroogde natte natuurparel is gelegen in een gebied waar de grondwaterstanden zijn beïnvloed door grondwateronttrekkingen en aankoop van gronden voor behoud, herstel en ontwikkeling van zo'n parel noodzakelijk is, dan wordt bekeken of financiering vanuit de **grondwaterheffing** mogelijk kan worden gemaakt.

A-29: Waar mogelijk moet het realiseren van maatregelen ter voorkoming van wateroverlast samengaan met herstel van verdroogde natuur. Daarvoor zal vaak een scheiding in de waterstromen moeten worden aangebracht tussen schone (kwel) en belaste waterstromen. De schone waterstromen voeden de natuurgebieden. In WHP 3 wordt aangegeven waar scheiding van stromen noodzakelijk is.

5.3 Schoon water in gebieden: streefbeeld en resultaten

De Europese Kaderrichtlijn Water bepaalt dat er uiterlijk in 2009 zogenaamde 'stroomgebiedsbeheerplannen' moeten worden vastgesteld. Deze plannen omvatten ongeveer de provinciale schaal. In het derde Waterhuishoudingsplan willen GS op de Kaderrichtlijn voorsorteren. De huidige systematiek voor milieubelastende stoffen waarin naar vermindering van de milieubelasting wordt gestreefd conform het zogenaamde Maximaal Toelaatbare Risico "MTR-lijst", wordt aangevuld met 33 'prioritaire stoffen'. De invalshoek van de Kaderrichtlijn betreft evenwel vooral de ecologische waterkwaliteit. Het generieke MTR-beleid wordt al met al ook aangevuld met prioriteitstellingen voor een aantal (nog aan te wijzen) waardevolle oppervlaktewateren. In het vigerende Waterhuishoudingsplan zijn overigens al waardevolle wateren aangewezen. In het nieuwe plan zullen streefbeeld en resultaten voor 2030 worden

opgenomen. Daarbij horen doelstellingen en resultaatsverplichtingen voor 2008 en 2015 conform de systematiek van de Kaderrichtlijn Water.

De 'basisinspanning' voor de aanpak van rioolstelsels zal voor de waardevolle wateren worden aangevuld met aanvullende doelstellingen.

5.3.1 De Europese Kaderrichtlijn water: ecologische invalshoek

In de uitgangspunten in deze paragraaf richten we ons vooral op de relatie met de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) om zo voor te sorteren op deze Europese planfiguur.

In de KRW wordt een onderscheid gemaakt in natuurlijke, veranderde en kunstmatige oppervlaktewateren. De kwaliteitsdoelstellingen verschillen voor elk van deze drie. Voor natuurlijke wateren wordt een zogenaamde Goede Ecologische Toestand bepaald. Voor veranderde en kunstmatige wateren, een Goed Ecologisch Potentieel. De natuurlijke wateren moeten in 2015 aan deze normen voldoen.

Eind 2004 worden voor de natuurlijke wateren de voorlopige doelstellingen opgesteld en (bestuurlijk) goedgekeurd. Voor veranderde en kunstmatige wateren gebeurt dit in 2005 en 2006.

De ecologische kwaliteitseisen voor de HEN- en SED- wateren (dit zijn ecologisch waardevolle wateren in Gelderland. HEN = hoogste ecologisch niveau, SED= specifieke ecologische doelstelling.) zijn voor een groot deel bepaald aan de hand van de aquatische natuurdoeltypen. In WHP3 zullen wij aangeven waar de ecologische systematiek van de Europese Kaderrichtlijn Water en de HEN/SED indeling elkaar kunnen versterken. Naast de ecologische doelen omvat de KRW ook chemische doelstellingen. Een voorlopige lijst met 33 prioritaire stoffen is door de EU opgesteld met voorlopige normen die dicht bij de Nederlandse grensnormen (maximaal toelaatbaar risico: MTR) komen.

De KRW doelstellingen voor grondwater zijn gericht op het ombuigen van negatieve trends met betrekking tot de grondwaterkwaliteit en het bereiken van evenwicht tussen inzijging naar en onttrekkingen van grondwater. Dit laatste kan een rol gaan spelen in verdroogde gebieden. Een Europese dochterrichtlijn grondwater gaat nader in op de grondwaterkwaliteit. Deze richtlijn zal naar verwachting pas eind 2004 worden vastgesteld.

Voor de beschermde habitat- en vogelrichtlijn gebieden geldt dat in 2015 de goede ecologische en chemische toestand voor het oppervlaktewater bereikt moet worden. De Goede Ecologische Toestand voor de watertypen in habitat-gebieden is naar verwachting dezelfde als voor dezelfde watertypen buiten dergelijke beschermde gebieden. Oppervlakte- en grondwater dat is aangewezen als drinkwater kan (of moet) worden beschermd. Over de mate en soorten van bescherming is nog geen duidelijkheid.

5.3.2 Agendapunten oppervlaktewater

A-30: Fosfaatverzadigde gronden komen overal in Gelderland voor. Hogere grondwaterstanden ten behoeve van natte natuur leiden tot meer uitspoeling van **fosfaat naar oppervlaktewater**. In WHP3 zal de omvang van het probleem worden geschetst en aanbevelingen worden gedaan hoe met deze problematiek om te gaan. Hierbij zullen wij gebruik maken van de beleidsvoorstellen uit de reconstructieplannen.

A-31: Voor zover mogelijk worden voor waardevolle wateren streefbeelden voor het jaar 2030 bepaald en worden de daarvan afgeleide doelstellingen als resultaatsverplichting opgenomen in het WHP. Daarbij zullen we aansluiten bij de systematiek van de KRW.

A-32: De chemische doelstellingen van de KRW, geldend voor alle oppervlakte wateren worden als chemische streefbeelden voor het jaar 2030 opgenomen. De voorlopige lijst met 33 prioritaire stoffen wordt hiervoor als basis opgenomen. Van deze streefbeelden worden haalbare afgeleide chemische doelstellingen als resultaatsverplichting vastgesteld.

A-33: Voor habitat en vogelrichtlijngebieden worden de ecologische en chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater als lange termijnstreefbeelden (2030) opgenomen in het WHP.

A-34: Van de bovengenoemde ecologische en chemische doelstellingen worden haalbare afgeleide doelstellingen bepaald die als resultaatsverplichting worden opgenomen voor 2008 en 2015 in WHP3.

5.4 Schoon water uit de kraan: verduurzamen van de drinkwaterproductie

We maken in deze paragraaf wat betreft de agendapunten onderscheid in het strategische beleid over de drinkwatervoorziening en het operationele grondwaterbeheer.

5.4.1 Agenda- en markeringspunten strategisch beleid drinkwatervoorziening

De discussiepunten voor de drinkwatervoorziening richten zich op het verminderen van de negatieve gevolgen van drinkwaterwinning op de omgeving en op de verbetering van de bescherming van grondwaterwinningen.

A-35: Grondwater blijft de belangrijkste bron voor drinkwater en hoogwaardig industrieel water in Gelderland. Toch willen Gedeputeerde Staten ruimte geven aan projecten waarbij oppervlaktewater gebruikt zal worden voor de productie van drinkwater of voor het compenseren van negatieve effecten van grondwaterwinning, zoals (een deel van de) verdroging.

In de stroomgebiedsvisionen en in de reconstructieplannen zijn gebieden aangegeven voor de bescherming van oppervlaktewateren dat kan dienen als bron voor de drinkwatervoorziening. Het gewenste waterhuishoudkundig beleid in deze drinkwaterbeschermingsgebieden zullen wij in WHP-3 uitwerken. De consequenties voor het grondgebruik (landbouw, bosbouw, natuur) zullen in beeld gebracht worden, waarbij tevens wordt aangegeven welke regelingen voor compensatie worden uitgewerkt.

A-36: Daarnaast willen GS de grondwateronttrekkingen verder verduurzamen. Met het oog op herstel en behoud van natte natuur enerzijds en het voorkomen van (grond)wateroverlast anderzijds is het nodig dat er gebiedsspecifiek beleid komt voor verplaatsing, vermindering en verduurzaming van onttrekkingen.

Tot op heden is het gebruikelijk dat waterwinningen alleen aangewend worden binnen de provinciegrenzen. Mede gezien de veranderingen in de drinkwatersector (fusies die tot interprovinciaal opererende drinkwaterbedrijven hebben geleid) achten Gedeputeerde Staten het wenselijk om te onderzoeken of het binnen de randvoorwaarden van duurzame grondwaterwinning (geen uitputting) mogelijk is om drinkwater te produceren voor buiten de provincie gelegen gebieden. De inhoudelijke en financiële voor- en nadelen van deze optie moeten worden onderzocht.

M-5: In GMP3 zullen wij de beschermingsgebieden van bestaande grondwaterwinningen uitbreiden van de 25 jaarszone) naar het gehele intrekgebied (dit komt neer op de 100-jaarszone). De KRW stelt specifieke eisen aan het **grondwaterbeschermingsbeleid**. In WHP3 zullen wij op deze eisen voorsorteren.

A-37: Wij willen **oppervlaktewateren** aanwijzen en **beschermen**, opdat oppervlaktewater kan worden ingezet voor compensatie van verdroging, of reductie van grondwateronttrekkingen voor de drinkwatervoorziening. De aanwijzing van deze wateren (functietoekenning) zal in WHP3 plaatsvinden terwijl de bescherming van deze wateren in GMP3 geregeld wordt en de ruimtelijke doorwerking in het nieuwe Streekplan.

A-38: Om de effectiviteit van (grond)waterbesparende maatregelen door waterbedrijf en industrie te vergroten zal er gebiedsspecifiek en op stroomgebieden afgestemd beleid geformuleerd worden in WHP3 om de verdroging te bestrijden.

A-39: In de praktijk is gebleken dat regionale onttrekkingsplafonds zoals vastgesteld in het vigerende tweede waterhuishoudingsplan (WHP2) onvoldoende houvast bieden bij het verlenen van vergunningen voor grondwateronttrekkingen. Het beleid van de regionale plafonds zullen we in WHP3 heroverwegen. Wij willen in WHP3 meer **gebiedsspecifiek** bezien in welke mate **grondwateronttrekkingen** mogelijk zijn of juist reductie gewenst is.

A-40: In WHP3 zullen wij '**duurzaam grondwaterbeheer**' nader invulling geven. Verduurzaming van grondwaterverbruik is zoeken naar de juiste balans met de omgeving. Het gaat om:

- Verminderen van de effecten van waterwinningen op de omgeving, zoals natuur.
- Verminderen van de effecten van de omgeving op de grondwaterwinning.

5.4.2 Operationeel grondwaterbeheer

Het operationele grondwaterbeheer heeft betrekking op het reguleren van het onttrekken van grondwater en het kunstmatig infiltreren van water in de bodem.

A-41: Sinds 2000 is de ontwikkeling van Koude-warmteopslag (KWO) goed op gang gekomen. Dit is een systeem waarbij afwisselend water aan de bodem wordt onttrokken en geïnfiltrerd met als doel warmte of koude tijdelijk in de bodem op te slaan om beide later weer te benutten. Hiermee is een aanzienlijke reductie te behalen op het primaire energieverbruik (dus ook op CO₂ uitstoot). Aan de andere kant brengt het systeem veranderingen en risico's voor bodem en grondwater met zich mee. Dit betekent dat zowel in het waterhuishoudingsplan, het milieuplan en het streekplan onderling afgestemd beleid geformuleerd moet worden over KWO-systemen.

U-12: Wij willen in WHP3 een zekere **toename van grondwateronttrekkingen** toestaan voorzover dit de realisatie van natte natuurdoeltypen niet nadelig beïnvloed en geen onoverkomenlijke schade veroorzaakt voor de landbouw.

U-13: Wij zullen in WHP3, **geen middelen** beschikbaar stellen voor projecten op het gebied van **grijswatervoorziening** in verband met de risico's voor de volksgezondheid.

A-42: Het beregeningsbeleid voor landbouwgewassen aan de hand van de Beregeningsplanner is succesvol en wordt voortgezet. Wel kunnen eventueel plaatselijk nadere eisen worden gesteld in hydrologische beïnvloedingsgebieden van natte natuur.

5.5 Gevolgen voor functie stedelijk water: emissiespoor en waterkwaliteitsspoor

Meer dan voorheen is er aandacht nodig voor waterbeheer in stedelijke gebieden. Bij de functie "stedelijk water" is specifiek aandacht nodig voor droge voeten, schoon en aantrekkelijk water en het voorkomen van riooloverstorten en overbelasten van het riolerings- en zuiveringssysteem bij hevige regenval. Het 'afkoppelen van hemelwaterafvoer' is hierbij een belangrijk instrument.

U-14: Reglementair is het stedelijk water in Gelderland overgedragen aan de waterschappen. De waterschappen zijn daarmee verantwoordelijk voor het **beheer en onderhoud** van al het stedelijk water in Gelderland. De wijze waarop de waterschappen het onderhoud van het stedelijk water organiseren is een zaak voor de waterschappen zelf. De overdracht van stedelijk waterbeheer naar de waterschappen is nog niet volledig. De aanpak van de overdracht wordt in WHP3 uitgewerkt.

U-15: Met betrekking tot het **grondwaterbeheer** in het stedelijk gebied wordt aangesloten bij landelijk beleid dat momenteel wordt ontwikkeld. In de planperiode van WHP3 wordt dit beleid verder ontwikkeld en vorm gegeven.

A-43: De beleidsdocumenten die zijn gemaakt in het kader van het Bestuurlijk Overleg Riolerings Gelderland (BOR-G) worden als richtinggevend beschouwd voor het beleid in WHP3 over de **omgang met hemelwater**.

In het GMP wordt geregeld wanneer de basisinspanning om de vuilemissie met 50% te reduceren moet zijn gerealiseerd. De peildatum is eind 2005. Maar Indien de maatregelen in het kader van de basisinspanning duurzaam zijn mag echter ook 2010 worden aangehouden. Het moet dan gaan om het afkoppelen van hemelwater van het reguliere rioleringsstelsel of om het uitvoeren van het z.g. Waterkwaliteitsspoor. Wel moet dan vóór 31 dec. 2002 een bestuursovereenkomst tussen gemeente en waterschap, met bijbehorend plan van aanpak, zijn vastgesteld. Dit betekent de facto dat op dit moment al bekend is voor welke gemeenten deze latere datum geldt.

A-44: Waterkwaliteit: Indien de basisinspanning in het kader van het emissiespoor niet leidt tot de gewenste waterkwaliteit zijn verdergaande maatregelen nodig. Dit wordt beoordeeld via het zogenaamde waterkwaliteitsspoor. Via dit spoor toetsen de waterschappen of met het emissiespoor de doelstellingen voor waterkwaliteit worden bereikt. Het ontwikkelen van beleid met betrekking tot het waterkwaliteitsspoor is een belangrijk onderwerp voor WHP3.

A-45: Op sommige plaatsen treedt grondwateroverlast in stedelijke gebieden op. Dit water wordt in principe afgevoerd. Grondwateroverlast kan in de toekomst toenemen, zo is in diverse stroomgebiedsvisionen aangenomen. Gezocht

wordt naar mogelijkheden om dit water doelmatig aan te wenden.

A-46: Beleidsuitgangspunten voor **bestaande stedelijke gebieden** zijn in principe dezelfde als bij nieuwe stedelijke gebieden. Renovatie van oudere buurten met bijbehorende voorzieningen als wegen en riolering biedt kansen om deze buurten ook waterhuishoudkundig op orde te brengen en te houden. Verder hebben ook inbreidingsplannen een wateropgave. Op termijn zijn er dus ook in bestaande gebieden kansen om de waterhuishouding te verbeteren.

A-47: De waterhuishouding vormt een belangrijk element in de belevingswaarde van de woon-, werk- en leefomgeving. Ook cultuurhistorische waarden van het water (bijvoorbeeld oude stadssingels, grachten e.d.) dragen hieraan bij. Daarbij moet de waterhuishouding op orde zijn en moet men geen last ondervinden van het water. Een evenwichtige waterhuishouding is daarmee essentieel voor de kwaliteit van de leefomgeving.

A-48: In WHP3 zullen wij aangeven in welke mate volgens ons het beheer van wadi's en andere **infiltratievoorzieningen** provinciale aansturing behoeft.

5.6 Gevolgen voor functies landbouw en natuur

In deze paragraaf schetsen wij de gebiedsgerichte uitgangspunten en agendapunten voor de functies landbouw en natuur.

U-16: De adviezen ten aanzien van de waterhuishouding voor landbouw en natuur, zoals die in de **reconstructieplannen** naar voren komen, willen wij zoveel als mogelijk overnemen in het Waterhuishoudingsplan.

A-49: Zowel in de reconstructieplannen als in de stroomgebiedsvisies zijn natte prioritaire natuurgebieden en wateren opgenomen met de bijbehorende **beschermingsgebieden**. In het WHP zal worden aangegeven welke activiteiten in deze gebieden al dan niet mogelijk zijn, gezien de waterhuishoudkundige functietoekenning van het beschermingsgebied (te denken valt aan grondgebruik dat een lage grondwaterstand vereist en/of veel uitspoeling veroorzaakt van meststoffen en/of bestrijdingsmiddelen).

A-50: De realisatie van de **ecologische verbindingzones** wordt bepaald door de beschikbaarheid van rijks- en Europese middelen. Wij zullen in WHP 3 geen beleidsaanpassingen doorvoeren voor wat betreft de uitvoering van de ecologische verbindingzones.

A-51: Op basis van de stroomgebiedsvisies en de reconstructieplannen, zullen wij in WHP 3 de functietoekenning van **ecologisch waardevolle wateren** heroverwegen.

A-52: Vernatting van verdroogde natuur kan veel maatschappelijke consequenties hebben. Waar dit het geval is zal het natuurdoeltype worden heroverwogen. De bestrijding van de verdroging zal via een realistische weg dienen plaats te vinden in relatie tot andere belangen en met haalbare maatregelen via het reconstructie-uitvoerings-programma plaatsvinden. WHP3 bevat realistische en haalbare doelen m.b.t. de in 2008 en in 2015 te vernatten natuur. Daarbij zullen enkele gehele deelstroomgebieden worden aangewezen als 'hydro-ecologisch te herstellen deelstroomgebieden'.

M-6: In het nieuwe streekplan zullen wij kaders stellen voor de locaties voor **glastuinbouw** (en andere intensieve grondgebruiksvormen) vanwege de mogelijke waterhuishoudkundige effecten.

Bijlage 1:

Evaluatie WHP2

In deze bijlage wordt een samenvatting gegeven van de evaluatie van het vigerende Gelderse waterbeleid. Daartoe zijn enquêtes gehouden met mede-overheden en belangenorganisaties en zijn de taakstellingen uit WHP2 geëvalueerd. De betreffende evaluatierapporten zijn voor opvraag beschikbaar.

A: Evaluatiepunten uit gehouden enquêtes met mede-overheden en belangenorganisaties:

De regisseur komt tijdens de voorstelling niet op het toneel

De provinciale rol kwam tijdens de evaluatiegesprekken steeds weer aan de orde. Het gaat dan vooral om de rol van de provincie in de implementatie van het beleid, en niet om de handhaving daarvan en optreden bij eventuele overtredingen. Wat dat laatste betreft is de gehele groep geïnterviewden wel van mening dat er goed, consequent en helder gehandhaafd moet worden. Wel zou voor met name de gemeenten soms duidelijker gemaakt moeten worden met welke pet op de provincie tot ze spreekt - als handhaver of als regisseur in het implementatietraject.

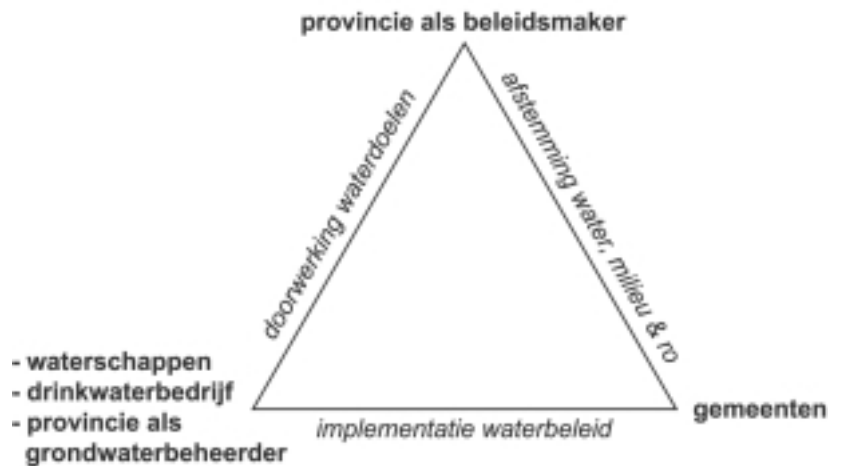
De eerste aanbeveling betreft de rol van de provincie ten opzichte van de 'zelfbewuste partners': waterschappen en drinkwaterbedrijf. Richting de sector gaat het erom, te zorgen dat de waterdoelen goed doorwerken. Vervolgens moet de realisatie van die doelen voor een belangrijk deel overgelaten worden aan deze instellingen. De regisseur komt tijdens de voorstelling niet op het toneel...

Of hierbij meer prestatie- of meer effectgerichte doelen worden geformuleerd kan van het onderwerp afhangen. Bij verdrogingsbestrijding ligt het meer voor de hand om op effecten af te rekenen; bij het realiseren van ecologische verbindingzone kan het leveren van de prestatie een goede vorm zijn; daarbij moet wel worden aangetekend dat ook een ecologische verbindingzone functioneel moet zijn in het soorten- en EHS beleid.

De tweede aanbeveling naar aanleiding van de evaluatie behelst de opstelling richting gemeenten en belangenorganisaties. Het gaat hier vooral om een meer open, communicatieve opstelling. Niet zozeer over de concrete uitwerking van het beleid, maar veeleer op het vlak van uitleggen, raad geven, meedenken en vooral afstemmen tussen de thema's water, ruimtelijke ordening en milieu.

Afstemming tussen waterbeleid en andere thema's, doorwerking van het waterbeleid, en de positie van provincie en doelgroepen is samengevat in de onderstaande 'regiedriehoek':

de regiedriehoek

Regiestijl

De bovenstaande aanbeveling over de heroriëntatie op de provinciale regierol tikt uiteindelijk door in het karakter van het nieuwe WHP.

Bij de term "regie" rijst de vraag op, hoe er dan wel geregisseerd zal worden. Afgezien van persoonlijke voorkeur ligt het voor de hand om de regiestijl aan te passen aan de doelgroep.

Hiervoor werd gesignaleerd dat er een spanning bestaat tussen de roep om meer afstemming en de roep om een document op hoofdlijnen. Deze wensen zijn onderwerpgerelateerd: de afstemming betreft vooral ruimtelijke ordeningsvraagstukken, en de roep om hoofdlijnen betreft de vraag naar verdeling van verantwoordelijkheden. Maar uiteindelijk komen deze weer bij elkaar in de functietoekenning en hydrologische vereisten. Ook dit zal in de regiestijl moeten doorklinken.

2.2.3 Nog enkele aandachtspunten

- Men wil niet teveel nieuw beleid. In WB21, de stroomgebiedsvisies en de reconstructie is er al heel veel op de rails gezet.
- Zorg voor een realistisch en uitvoerbaar WHP3. Concentreer je op de uitvoering. Zorg dat de ambities zijn afgestemd op de beschikbare (financiële) middelen.
- Zorg ervoor dat de beleidscyclus gesloten wordt.
- Zorg voor een open en interactief proces. Zorg dat er voldoende tijd is voor met name de instanties die wat verder weg staan om ook echt inhoudelijk te kunnen reageren.
- Gemeenten, terreinbeheerders en belangenorganisaties kijken voor de vertaling van het provinciale waterbeleid veelal naar het waterschap. De provincie mag best op afstand zitten vindt men. Aan de andere kant wordt provinciale ambtelijke participatie bij de uitvoering zeer gewaardeerd. Daarnaast is er veel vraag naar het helder in beeld brengen van de consequenties van provinciaal waterbeleid voor de gemeenten.

B: Evaluatiepunten uit WHP2

Algemeen beeld

Er is de laatste paar jaar veel tijd besteed aan planvorming. Dit levert een aantal tastbare visies en plannen op, zoals reconstructieplannen en stroomgebiedsvisies. Door deze planvorming is de laatste jaren minder tijd besteed aan de uitvoering van de taakstellingen uit WHP2.

Optimalisering van de waterhuishouding

Niet overal in Gelderland zijn peilbesluiten genomen waar dat in WHP2 was voorgeschreven. De optimalisering van de regionale waterhuishouding is niet op grote schaal tot uitvoering gebracht. Wel is er veel onderzoek naar de regionale waterhuishouding uitgevoerd. In de Veluwe, Gelderse Vallei en Achterhoek zijn veel onderzoeken gekoppeld aan de reconstructie en stroomgebiedsvisie. Voor het Rivierengebied zijn onderzoeken uitgevoerd in het kader van de stroomgebiedsvisie.

Verdrogingsbestrijding

Ten tijde van het maken van het tweede waterhuishoudingsplan zijn een aantal drempels genoemd die de verdrogingsbestrijding in de weg stonden. Dit waren onder andere het ontbreken van een schaderegeling, subsidieregelingen en financiering. Nu deze drempels (geheel of gedeeltelijk) zijn weggenomen, levert de verdrogingsbestrijding nog steeds niet veel effecten op, ondanks het grote aantal projecten dat is uitgevoerd. De laatste paar jaren zijn er amper meer projecten in uitvoering genomen, doordat mogelijke maatregelen complex van aard zijn en een grote impact hebben op de omgeving. Uit het recente onderzoek Vorden/Lochem volgt dat een combinatie van maatregelen van zowel reductie drinkwateronttrekking als verhoging peilen (verondiepen sloten) het meeste effect hebben op de verdrogingsbestrijding.

Ecologische verbindingzones

De ecologische verbindingzones zijn waar mogelijk meegenomen in de lopende landinrichtingsprojecten. Om een antwoord te krijgen op de vraag hoe de ecologische verbindingzones binnen Gelderland gerealiseerd kunnen worden, heeft de provincie besloten begin 1998 de verkenningsfase van het project 'Groene Connecties' te starten. De verkenning is in nauwe samenwerking met de Gelderse waterschappen en gemeenten uitgevoerd en heeft geleid tot een voorgestelde aanpak voor de realisering van evz's.

Waterbeheer in stedelijk gebied

Het algemene beeld is dat er aan de optimalisering van het stedelijk waterbeheer gewerkt wordt, maar dat de gemeenten en waterschappen er nog lang niet zijn. Waterschappen overleggen meer en meer met gemeenten over stedelijk waterbeheer en op enkele plaatsen heeft het waterschap het stedelijk waterbeheer overgenomen van de gemeenten. Verder werken diverse gemeenten aan stedelijke waterplannen/visies. In dergelijke plannen worden de maatregelen aangegeven die in het kader van duurzaam stedelijk waterbeheer uitgevoerd worden, geredeneerd vanuit de watersysteembenadering. Recent is door de invoering van de watertoets nogmaals het belang aangegeven van een vroegtijdige afstemming tussen het water en ruimtelijke ontwikkelingen. Nu ook de stroomgebiedsvisies bijna klaar zijn merken gemeenten waar ze rekening mee moeten houden. Met de watertoets intensificeert het aantal contactmomenten tussen waterschap en gemeenten. In de huidige situatie is het nog niet exact duidelijk wie waar verantwoordelijk voor is. In de komende periode is het nodig

dat alle wateren in de stad die een relatie hebben met het water buiten de stad, beheerd worden door het waterschap.

Drink- en industriewatervoorziening

De regionale grondwateronttrekkingsplafonds die genoemd zijn in het tweede waterhuishoudingsplan zijn nagenoeg allemaal gehaald. Het drinkwaterbedrijf wint alleen nog te veel drinkwater uit grondwater op de Veluwe. Na uitvoering van de optimalisatie drinkwatervoorziening Zuid-Veluwe en KAN-gebied verwacht het waterbedrijf dat ook het plafond op de Veluwe wordt gehaald.

Tot nu toe is het beleid en zijn de maatregelen met name gericht op het realiseren van de regionale reductietaakstellingen. De effecten van deze reductie op de verdrogingsbestrijding zijn onvoldoende groot. In het derde waterhuishoudingsplan moeten we meer naar effectgericht beleid en maatregelen.

Berekening landbouw

De hoeveelheid onttrokken water ten behoeve van de berekening is sterk afhankelijk van het weer. Daardoor is er de laatste paar jaren relatief weinig berekend. Momenteel beschikt ca. 80% van de akkerbouwers en veetelers over een beregeningsplanner. De beregeningsplanner voorkomt verspilling van beregeningswater. De effectiviteit van de beregeningsplanner wordt momenteel nader geëvalueerd.

De natte natuur(functie) leeft nog niet echt onder de gemeenten.

Bij bestemmingsplanwijzigingen wordt niet of nauwelijks rekening gehouden met de functie (water) natuur. In de stroomgebiedsvisie is natuur één van de opgaven die uitgewerkt is. Recent is door de invoering van de watertoets nogmaals het belang aangegeven van een vroegtijdige afstemming tussen het water en ruimtelijke ontwikkelingen. Nu ook de stroomgebiedsvisies bijna klaar zijn merken gemeenten waar ze rekening mee moeten houden. Met de watertoets intensiveert het aantal contactmomenten tussen waterschap en gemeenten.

Ecologisch waardevolle wateren.

Wij hebben het rapport 'basisdocument waardevolle waternatuur' opgesteld. In dit rapport staan voor heel Gelderland de belangrijkste natte natuurwaarden (Hoogste Ecologische Niveau) en potentiële belangrijke natte natuurwaarden (Specifiek Ecologische Doelstelling).

Zwemwater.

De bacteriologische kwaliteit van de zwemplaatsen langs de randmeren is de laatste jaren sterk verbeterd. Toch is de bacteriologische kwaliteit nog niet zo betrouwbaar als bij de overige zwemplaatsen in de provincie.

Instrumenten

De 1-loket-gedachte heeft nog geen handen en voeten gekregen bij waterschappen en gemeente. Eerder is al geconstateerd dat er behoefte is aan samenvoeging van verantwoordelijkheden van beheer van water in de stad. Daarin moet de 1-loket-gedachte ook onderdeel van uitmaken.

Monitoring

Het verkrijgen van afstemming over de te gebruiken indicatoren is voor het opstellen van de eerste watersysteemrapportage (1999) een belangrijk onderwerp van gesprek geweest. Voor de tweede watersysteemrapportage heeft deze afstemming veel minder overleg geleverd.

Het gebruik van de Handleiding Regionale watersysteemrapportage heeft het werkoverleg op dit punt ondersteuning geboden. De uitkomsten van de evaluatiestudie van het primaire grondwaterstandsmeetnet hebben aangegeven dat het net voldoet aan de gestelde kwaliteitsdoelstellingen. Alternatieve

inrichtingsvoorstellen zijn geëvalueerd op kosten en automatiseringsaspecten. Het meetnet wordt op dit moment gesaneerd naar 450 meetpunten en de 14 daagse handmetingen worden vervangen door automatische 3 uur metingen die een 3 maandelijks bezoek aan de meetpunten vergen. De uitvoering daarvan ligt bij het waterbedrijf waarvoor door Provinciale Staten een langjarig contract is afgesloten.

Waterketenbenadering

Op initiatief van waterleidingbedrijf Vitens wordt momenteel samen met een tiental gemeenten, de vier waterschappen in Gelderland en de provincie onderzoek verricht naar de toekomst van de waterketen in Gelderland.

Bijlage 2:

Doel en status Waterhuishoudingsplan (WHP)

Het doel van het waterhuishoudingsplan is richting te geven aan de inrichting en beheer van de waterhuishouding in Gelderland. Daartoe vormt het plan:

- een beleidskader op hoofdlijnen voor het integraal waterbeheer;
- een integratie- en coördinatiekader voor het beleid van Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen en voor de afstemming van de waterhuishouding op het ruimtelijke ordenings- en milieubeleid;
- een toetsingskader voor de plannen van de waterbeheerders en gemeenten.

Beleidskader voor het integraal waterbeheer

Het waterhuishoudingsplan heeft voor het integraal waterbeheer een strategisch karakter. In het plan zijn voor het grond- en oppervlaktewaterbeheer op strategisch niveau en in hoofdlijnen de waterhuishoudkundige doelstellingen geformuleerd. De doelstellingen betreffen zowel de huidige waterhuishouding als de ontwikkeling daarvan op de langere termijn. Voor het grondwaterkwantiteitsbeheer heeft het waterhuishoudingsplan naast een strategisch ook een operationeel karakter.

Integratie- en coördinatiekader

In de tweede plaats vervult het waterhuishoudingsplan op provinciaal niveau een integrerende en coördinerende rol voor het omgaan met water. Dit betreft de afstemming van het beleid voor de waterhuishouding tussen de verschillende bestuurslagen (Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen), alsook de afstemming van het beleid voor de waterhuishouding en andere beleidsvelden die van invloed zijn op de waterhuishouding. Het waterhuishoudkundig beleid tussen de bestuurslagen wordt afgestemd doordat in het waterhuishoudingsplan aan de ene kant rekening wordt gehouden met het rijksbeleid en aan de andere kant het plan richtinggevend is voor de waterbeheerders.

Toetsingskader

Het waterhuishoudingsplan vormt het toetsingskader voor het operationele waterbeheer. Het plan is richtinggevend voor het kwantitatieve en kwalitatieve oppervlaktewaterbeheer van de waterschappen. De waterschappen houden in hun waterbeheersplannen rekening met dit plan, zonder dat sprake is van een absolute binding. De waterbeheersplannen behoeven op grond van de Wet op de waterhuishouding goedkeuring door Gedeputeerde Staten. Verder is het plan bindend voor de provincie zelf. Ten eerste voor wat betreft het grondwaterkwantiteitsbeheer. De provincie is op basis van de Grondwaterwet bevoegd gezag. Ingevolge artikel 7 van de Wet op de waterhuishouding dienen Provinciale Staten in het waterhuishoudingsplan het ingevolge de Grondwaterwet te voeren beheer op te nemen. Het waterhuishoudingsplan vormt het toetsingskader voor de vergunningverlening op basis van de Grondwaterwet. Ten tweede komt de binding van het waterhuishoudingsplan voor de provincie tot uitdrukking in de overige provinciale besluitvorming. Gedeputeerde Staten houden bij het nemen van besluiten die van invloed kunnen zijn op de waterhuishouding rekening met het waterhuishoudingsplan. Daarbij gaat het vooral om besluiten op de beleids-terreinen milieu, ruimtelijke ordening, natuur en landbouw, ontgrondingen en landinrichting. De ruimtelijke aspecten uit het waterhuishoudingsplan worden opgenomen in het streekplan en zijn in het streekplan een toetsingskader voor gemeentelijke plannen.

Voorts vormt het waterhuishoudingsplan mede het beleidskader voor het provinciale beleid in gebieden. Voor de laatste en voor landinrichting is de relatie met het Provinciale Meerjarenprogramma van belang. Voor derden, burgers en bedrijven, is het waterhuishoudingsplan niet rechtstreeks bindend. Wel kan het plan via doorvertaling naar individuele beschikkingen (vergunningen, ontheffingen) rechtsgevolgen oproepen.
